

Milan Vrbanus

(Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije,
Srijema i Baranje, Slavonski Brod)

PROIZVODNJA PŠENICE, JEČMA I ZOBİ U OSJEČKOM OKRUGU OD 1707. DO 1712.

UDK 338(497.5 Osijek)''1707/1712''

633(497.5 Osijek)''1707/1712''

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 6. 3. 2012.

Autor je primjenjujući kvantitativne metode prikazao proizvodnju pšenice, ječma i zobi u okrugu Osijek od 1707. do 1712. godine. Pri tome je nastojao utvrditi veličinu prinosa tih žitarica u promatranom razdoblju. Također, prikazao je ukupnu veličinu proizvodnje pšenice, ječma i zobi na tom području tijekom promatranog razdoblja. Način na koji je obavljen popis desetine omogućio je utvrđivanje proizvodnje tih žitarica po kućanstvima.

Ključne riječi: Pšenica, ječam, zob, desetina, osječki okrug, proizvodnja (urod)

1. UVOD

U Hrvatskom državnom arhivu u fondu *Conscriptiones decimarum et nonarum* nalaze se popisi desetine. Među tim popisima nalaze se i popisi velike desetine u okrugu Osijek od 1707. do 1712. godine.¹ Nepoznati popisivači velike desetine² (*decimatores*) popisali su poimenično desetinu pšenice, ječma i zobi, što mi je omogućilo analizom popisa utvrđivanje ukupne proizvodnje pšenice, ječma i zobi u okrugu Osijek od 1707. do 1712., ali i proizvodnje tih žitarica po kućanstvima u tom razdoblju. Dobivene rezultate grupirao sam prema veličini proizvodnje u skupine kako bih utvrdio udjele kućanstava prema veličini proizvodnje žitarica.

¹ Hrvatski državni arhiv, fond *Conscriptiones decimarum et nonarum*, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

² Velika desetina ubirala se od pšenice, ječma i zobi.

U razdoblju od 1707. do 1712. u Slavoniji, ali i u Habsburškoj Monarhiji te Europi događali su se društveni procesi koji su ostavljali posljedice na društveni i gospodarski život stanovništva Slavonije. U promatranom razdoblju Habsburška Monarhija ratovala je s Francuskom za španjolsku baštinu. Istodobno je na svom teritoriju vodila rat s mađarskim pobunjenicima. Oba su rata završila do 1711. godine³. Iste je godine došlo, zbog smrti kralja Josipa I., i do smjene na prijestolju. Prijestolje je naslijedio njegov brat Karlo III. (VI.).⁴

U Slavoniji je započelo djelovanje novoustrojene komorske uprave. Komorski inspektor Alexander von Kallaneck, kojeg je 1702. imenovala Caraffina komisija, nastojao je valjano obavljati svoju službu te osigurati kvalitetno funkcioniranje komorske službe. Međutim, vanjsko-političke, ali i unutarnje-političke prilike nisu mu olakšavale obavljanje dodijeljene službe. Inspektor Kallaneck morao se suočiti s otporom stanovništva u zapadnoj Slavoniji, koje nije željelo dopustiti uvođenje vlasnika u posjed siračkog vlastelinstva. Dio pobunjenog stanovnika na tom području pridružio se mađarskim pobunjenicima u borbi protiv vlasti, što je izazvalo potpuni kaos na terenu. Otpor stanovnika zapadne Slavonije trajao je sve do 1709. kada je general Nehem zaprijetio vojnom akcijom protiv njih ako se ne budu pokorili.⁵

Vanjsko-političke prilike također su pogoršavale stanje jer je francuski konzul u Banja Luci nastojao nagovoriti stanovništvo u zapadnoj Slavoniji da se pridruže mađarskim pobunjenicima. Stanovništvo Slavonije moralo je primati vojnike na zimovanje, osiguravati hranu za vojnike i stočnu hranu za konje, obavljati podvoz za vojne jedinice, nasjeći drva za ogrjev za vojsku te izvršavati mnoge druge obaveze. Stanovnici su morali obavljati vojnu službu na rijeci Dravi kako bi spriječili provalu mađarskih pobunjenika preko rijeke u Slavoniju.⁶

³ Vojne operacije u Ratu za španjolsku baštinu završile su 1711., ali je mir sklopljen u Utrechtu 1713. godine. Rat u Mađarskoj završio je 1. svibnja 1711. mirom u Szatmáru.

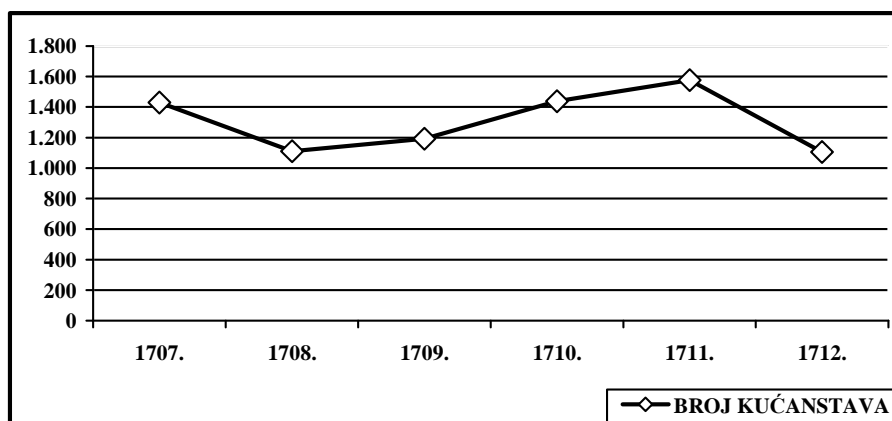
⁴ Géza Pálffy, *Povijest Mađarske – Ugarska na granici dviju imperija (1526.-1711.)*, (Zagreb, 2010), 259-267.

⁵ Ive Mažuran, Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji i njihova ekonomska podloga uoči donošenja prvoga slavonskog urbara 1737. godine, *Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine i njihova ekonomska podloga*, Radovi Zavoda za znanstveni rad u Osijeku Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 6, (Osijek, 1993), 53-56.

⁶ *Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen, Spanischer Successions-krieg, Feldzug 1704*, VI, (Wien, 1879), 139, 172-175; *Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen, Spanischer Successions-krieg, Feldzug 1707*, IX, (Wien, 1883), 326; *Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen, Spanischer Successions-krieg, Feldzug 1710*, XII, (Wien, 1887), 538; Milan Vrbanus, Demografske prilike na našičkom vlastelinstvu u prvoj polovici 18. stoljeća, *Našički zbornik* 7, (Našice, 2002), 48; Milan Vrbanus, Preduvjeti za razvoj ratarstva na našičkom vlastelinstvu u prvoj polovini XVIII. st., *Kolo* 4, (Zagreb, 2003), 344, bilj. 30 te 33; Mažuran, Stanovništvo, 53.

U Slavoniji je u razdoblju od 1707. do 1712. vršena izgradnja nove osječke tvrđave. Stanovništvo je moralo obavljati različite radove na izgradnji tog objekta. Tako su morali nasjeći te dovesti drva za pečenje cigle, odnosno izgradnju tvrđave, te sudjelovati u izgradnji tog objekta.⁷ Najopterećeniji tim obavezama bili su stanovnici koji su bili najbliže tom objektu. To znači da su stanovnici osječkog okruga bili među najopterećenijim obavezama na izgradnji.⁸ Te su ih obaveze onemogućavale u kvalitetnom obrađivanju njihovih oranica, odnosno proizvodnji dovoljnih količina žitarica kako bi mogli podmiriti porezne obaveze, osigurati sjeme za sljedeću sjetvu te prehraniti vlastitu obitelj.

Grafikon 1.: Kretanje broja kućanstava u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

⁷ Na gradilište osječke tvrđave bilo je 1710. dopremljeno 2.200 hrastovih greda, 2.460 debljih dasaka, 213 debala za izradu splavi, veća količina hrastove šindre, kolaca i dasaka za skele, 27.000 palisada, 3.620 snopova pruća, 275 kola te 333 kolica za rad u rovovima. U gradskoj ciglani ispečeno je 343.000 komada cigle. Također je u Osijek bilo dovezeno stotine kubika kamena te stotine hvati ogrjeva za rad ciglane te paljenje vapna. Sljedeće godine u gradskoj ciglani ispečeno je 790.000 komada cigle. (Mažuran, Stanovništvo, 61-62; Ive Mažuran, *Grad i tvrđava Osijek*, (Osijek, 2000), 70-71; Ive Mažuran, Josip Adamček, Stjepan Sršan i dr., *Od turskog do suvremenog Osijeka*, (Osijek, 1996), 27-28; Milan Vrbanus, Veličina desetina u osječkom okrugu od 1707. do 1711. godine, *Hereditas rerum Croaticarum ad honorem Mirko Valentić*, (Zagreb, 2003), 139)

⁸ Komorski nadzornik Alexander Kallaneck naveo je u odgovoru na upit Dvorske komore o dodjeli okruga Valpovo grofu Ferenczu Nádasdyju kao naknadu za štetu koju su pretrpjela njegova vlastelinstva u Mađarskoj od Rákóczyjevih pobunjenika. Alexander Kallaneck navodi da mu Komora ne bi trebala dodijeliti taj okrug jer se iz šuma na području okruga Valpovo opskrbljuje osječka tvrđava ogrjevnim drvom za vojnu posadu u tvrđavi, palisadama, građevnim drvetom za potrebe izgradnje osječke tvrđave, objekata unutar tvrđave, brodova te pontonskog mosta preko rijeke Drave. (Ive Mažuran, *Valpovo - Sedam stoljeća znakovite prošlosti*, (Valpovo, 2004), 69.)

Stanovništvo je napuštalo naselja koja su bila najbliže osječkoj tvrđavi kako bi izbjeglo obaveze na njezinoj izgradnji. Popis desetine omogućava uvid u broj kućanstava na tom području u razdoblju od 1707. do 1712. godine. Kao što se može vidjeti iz Grafikona 1., broj kućanstava u okrugu Osijek oscilirao je tijekom promatranog razdoblja. Doduše, u pojedinim godinama broj kućanstava bio je veći nego 1707. godine. Vjerojatno se dio stanovnika doselio na to području kako bi, kao novi naseljenici, dobili oslobođenje od različitih obaveza, među kojima je i sudjelovanje u izgradnji osječke tvrđave.⁹

2. PROSTOR NA KOJEM SE PROSTIRE OSJEČKI DESETINSKI OKRUG

Početkom 18. stoljeća desetinski i komorski okrug Osijek nisu obuhvaćali u potpunosti isto područje. Naime, desetinski okrug Osijek obuhvaćao je komorski okrug Osijek te okrug Karaševo. Unutar desetinskog ali i komorskog okruga nisu bila tri gradska naselja grada Osijeka, koja su, prema odluci Caraffine komisije iz 1698. imala status magistrata te su plaćala u komorsku blagajnu određenu sumu novaca za otkup od feudalnih obaveza.¹⁰ Područje desetinskog okruga Osijeka nalazilo se unutar osječkog provizorata.

Ni jedan popis desetine nije potpisan pa nije moguće reći tko je obavio popis desetine, odnosno kome je pripala velika desetina od žitarica (pšenice, ječma i zobi). Što se tiče crkvene jurisdikcije to je područje bilo u sastavu Pečuške biskupije, ali početkom 18. stoljeća još uvijek nije bilo riješeno pitanje prava na prikupljanje crkvene desetine od tih žitarica, već je taj problem ostao neriješen sve do 1761. godine,¹¹ kada je kraljica Marija Terezija riješila pitanje prikupljanja crkvene desetine, odnosno prava na njezino prikupljanje.

⁹ HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

¹⁰ Gradski magistrat obvezao se platiti Dvorskoj komori u četiri jednake rate 3.000 forinti godišnje. Osim toga obećali su da će davati veliku te vinsku desetinu te plaćati mlinarinu (zakup) za šest mlinova na Dravi. (Finanz- und Hofkammer archiv, fond: Hoffinanz Ungarn, Fasc. r. Nr. 391, fol. 540; Mažuran, Adamček, Sršan i dr., *Od turskog*, 16-17). Ive Mažuran u drugim radovima navodi da su stanovnici Osijeka morali platiti u tri godine 3.000 forinti za otkup od feudalnih obaveza. Međutim, u dokumentu od 1. ožujka 1698. navodi se gore spomenuta odredba. (Ive Mažuran, *Podjela Slavonije na Vojnu granicu (krajinu) i Provincijal 1702. godine i uspostava feudalnih odnosa na novim temeljima, Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine i njihova ekonomska podloga, Radovi Zavoda za znanstveni rad u Osijeku Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* 6, (Osijek, 1993), 24; Ive Mažuran, *Slavonija nakon oslobođenja od osmanske vladavine i uspostava vojno-komorskog kondominija, Izveštaji Caraffine komisije o uređenju Slavonije i Srijema nakon osmanske vladavine 1698. i 1702. godine, Građa za historiju Osijeka i Slavonije* knj. 7, (Osijek, 1989), 25)

¹¹ Milan Vrbanus, *Borba Pečuške biskupije za crkvenu desetinu u Slavoniji od oslobođenja od osmanske vlasti do 1761.*, *Scrinia slavonica* sv. 9, (Slavonski Brod, 2009), 430-444.

U razdoblju od 1707. do 1712. desetinski okrug Osijek neznatno je mijenjao svoju veličinu. Naime, u okviru desetinskog okruga Osijek bila su 1707. i naselja koja su od 1706. činila daljsko vlastelinstvo. Očito da komorska uprava u Osijeku 1707. još uvijek nije izdvojila naselja, koja su pripala patrijarhu Arseniju III. Čarnojeviću, od ostalih naselja koja su pripadala Dvorskoj komori. Naime, stvaranjem daljskog vlastelinstva te njegovom dodjelom patrijarhu Arseniju III. Čarnojeviću desetina s tog vlastelinstva pripala je novom vlasniku posjeda.¹²

Spoznaja da je osječki desetinski okrug zauzimao manje-više jednako područje omogućava analizu podataka bez prigovora na kvalitetu istraživanja zbog nejednakog područja koje je obuhvaćeno popisima desetine.

Većina naselja u osječkom okrugu spominje se tijekom cjelokupnog razdoblja (od 1707. do 1712.). Popisivači desetine u okrugu Osijeku podijelili su osječki okrug na tri dijela, što sam iskoristio pri analizi podatak iz popisa desetine kako bih mogao istražiti proizvodnju pšenice, ječma i zobi. Te sam dijelove desetinskog okruga nazvao istočni, središnji i zapadni dio.¹³

Područje desetinskog okruga Osijeka graničilo je na sjeveru s rijekom Dravom. Najzapadnija naselja na tom područja bila su Koška, Poganovci i Budimci. Na istoku je to područje graničilo s daljskim vlastelinstvom, odnosno s Dunavom,¹⁴ a najjužnija naselja bila su sela Ivankovo, Nuštar i Cerić.¹⁵

3. METODOLOŠKE PRETPOSTAVKE TE KVANTITATIVNE METODE

Premda ubiranje desetine nije bilo uređeno sve do 1761., desetina je ubirana svake godine. Ubirana je velika i mala desetina. Veliku desetinu činila je

¹² Slavko Gavrilović, Nastojanja patrijarha Arsenija Čarnojevića oko prava na desetinu i zemljišni posjed (1690-1706), *Glasnik Matice srpske za istoriju* 53, (Novi Sad, 1996), 30-31; Slavko Gavrilović, Daljsko vlastelinstvo Karlovačke mitropolije u XVIII stoleću, *Zbornik Matice srpske za društvene nauke* br. 46, (Novi Sad, 1967), 21.

¹³ Istočni dio činila su 1707. naselja Dalj, Borovo i Bijelo Brdo te od 1707. do 1712. Trpinja, Bobota, Vera, Pačetin, Bršadin, Tordin, Antin i Sarvaš. Uz navedena naselja, od 1708. popisivači su popisali selo Erdut, a od 1709. Cerić. U središnji dio okruga popisivač je 1707. svrstao sela Retfalu, Tenju, Laslovo, Korod, Koprivna, Čepin, Nuštar, Cerić, Ostrovo, Ivankovo, Jarminu, Gaboš te Markušicu, a 1708. još je pridodao i naselje Dopsin. U zapadni dio, koji je činio okrug Karaševo, svrstana su naselja Karaševo (Petrijevci), Martinci, Brođanci, Hbjanovci, Harkanovci, Poganovci, Budimci, Koška, Zelčin i Ivanovci, Ladimirevci, Bizovac, Novaki te Koreničani. (HDA, CDN, fasc. spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.)

¹⁴ Desetinu su davali i stanovnici sela Erdut koji je daljsko vlastelinstvo teritorijalno odvajalo od osječkog okruga. Naime, stanovnici Erduta uglavnom su bili katolici, pa su na desetinu od pšenice, ječma i zobi imali pravo svećenici, odnosno biskupi Katoličke crkve.

¹⁵ HDA, CDN, fasc. spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

desetina od pšenice, ječma i zobi, dok je malu desetinu činila desetina od prosa, svinja, janjića, jarića i košnica pčela. Prilikom ubiranja desetine popisivači su izrađivali popise desetine koji danas omogućavaju povjesničarima analize koje bi omogućile utvrđivanje proizvodnje pojedinih žitarica. Tako popis desetine od 1707. do 1712. u osječkom okrugu omogućava utvrđivanje podataka o veličini proizvodnje pšenice, ječma i zobi. Prije nego počnem izlagati rezultate dobivene analizom, objasnio bih metodološke postavke kojih sam se pridržavao pri analizi rezultata koji bi mi u budućnosti mogli omogućiti daljnja istraživanja svakodnevnog života stanovnika okruga Osijek, odnosno Slavonije prvih desetljeća 18. stoljeća.

Metodološke postavke proizlaze iz načina prikupljanja desetine. Stoga ću najprije izložiti način ubiranja desetine. Popisivači desetine najprije su određivali veličinu probe u svakom pojedinom naselju. Proba se određivala tako da se izabrao najveći križ,¹⁶ koji su omlatili te izvagali. Nakon toga bi popisivači u svakom kućanstvu prebrojili križeve i pomnožili ih s veličinom probe te bi na kraju odredili deseti dio od dobivenog umnoška, koji su podanici morali dati kao desetinu uroda.¹⁷

Desetina dobivena na takav način naravno nije bila stvarno deseti dio proizvodnje neke žitarice. Naime, tako određena desetina činila je veći udio od $\frac{1}{10}$ ukupne proizvodnje. Budući su popisivači desetine određivali veličine probe za cijelo selo, dobivene količine desetine nisu sigurno odgovarale stvarnom stanju. Danas je nemoguće utvrditi koji je stvarni udio činila tako određena desetina. Osim načina određivanja desetine, vrijednost moga istraživanja umanjuje i činjenica da su seljaci varali popisivače desetine tako što su sklanjali križeve žitarica s vlastitih oranica. Pri tome ih od tog nauma nije odvrćala ni prijetnja da će biti kažnjeni oduzimanjem svih križeva koje su uklonili s oranica.¹⁸

Također, treba imati na umu da je stanovništvo gubilo određenu količinu žitarica prilikom vršidbe, koju su obavljali zaostalim načinom. Isto tako dio ljetine ostao je nepožnjeven zbog načina obavljanja žetve. Dio ljetine stanovništvo je gubilo i zbog različitih poljskih životinja koje su se hranile zrelim žitaricama. Međutim, opisani način određivanja desetina, kao i navedeni gubici

¹⁶ Križ se, prema popisima desetine od 1707. do 1712., sastojao od 17 ili 21 snopa. (HDA, CDN, fasc. spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75)

¹⁷ Dragica Rogić, Akumulacija crkvenog i svjetovnog feuda iz poslovnog odnosa na podlozi zakupa crkvene u Slavoniji u 18. i 19. stoljeću, *Spomenica u čast 40-godišnjice osnivanja SKJ-u, 1919-1959.* sv. II, JAZU, (Zagreb, 1960), 377; HDA, CDN, fasc. spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

¹⁸ Slavko Gavrilović, *Srem od kraja XVII do sredine XVIII veka, Monografije* knj. 12 *Institut za istoriju Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, (Novi Sad, 1979), 150 bilj. 57, 328-329, 329 bilj. 200.

pojedinih žitarica, karakteristični su za cijelo 18. stoljeće, pa nam ne preostaje drugo nego pomiriti se s činjenicom da su spomenuti nedostaci ograničavajući faktor prilikom analize podataka dobivenih popisom desetine te primjenom različitih kvantitativnih metoda utvrditi određene trendove koji nisu ovisili o načinu ubiranja desetine. Naime, način ubiranja desetine bio je jednak tijekom cijelog razdoblja pa primjerice smanjenje proizvodnje pšenice 1708. sigurno nije ovisilo o načinu određivanja desetine nego o smanjenju uroda. Naravno, dobivena količina uroda svih žitarica sigurno nije točna, ali za utvrđene trendove moglo bi se s velikom sigurnošću pretpostaviti da su točni. S obzirom da ne postoji bolji izvor podataka, bilo bi neophodno prihvatiti da početkom 18. stoljeća, ali i tijekom cijelog stoljeća trenutno ne postoji bolji način za utvrđivanje veličine proizvodnje pšenice, ječma i zobi u okrugu Osijek, ali i na cijelom području komorske Slavonije.

Dragica Rogić u svom radu navodi da bi preračunavanje proizvodnje žitarica iz prikupljene desetine »zahtijevalo mnoge pretpostavke i slobode«. ¹⁹ Pri tome ona navodi da preračunavanje veličine desetine ovisi o veličini križa (broju snopova u križu te veličini snopa) te vrsti žitarice. Također, masa pojedine žitarice bila je različita od parcele do parcele. ²⁰ Sve je to, nažalost, točno. Međutim, pretpostavljam da je stanovništvo na nekom području, u ovom slučaju u okrugu Osijek, slagalo snopove na isti način te da je veličina snopa bila jednaka tijekom cijelog razdoblja obuhvaćenog popisom. Naravno količina pojedine žitarice u nekom snopu, odnosno križu uglavnom nije odgovarala veličini probe, ali analiza dobivenih podataka o veličini proizvodnje omogućila mi je utvrđivanje trendova koji omogućavaju utvrđivanje prilika u proizvodnji tih žitarica. Naime, kao što sam već naveo, smanjenje uroda pojedine tijekom ovog šestogodišnjeg razdoblja ukazuje na oscilacije u proizvodnji žitarica, što je svim povjesničarima i do sada bila općepoznata činjenica, ali sada možemo pretpostaviti kolike su bile oscilacije u proizvodnji pojedinih žitarica.

Bez obzira na sve nedostatke navedenih podataka, smatram da rezultati dobiveni analizom podataka iz popisa desetine imaju vrijednost jer odražavaju situaciju u osječkom okrugu tijekom razdoblja obuhvaćenog popisima. Stoga, primjenom kvantitativnih metoda moguće je utvrditi oscilacije u proizvodnji žitarica. Aritmetička sredina, mod, medijan, 1. i 3. kvartil, raspon te indeks s promjenjivom i nepromjenjivom bazom ukazuju na te oscilacije. Na temelju rezultata dobivenih kvantitativnim analizama vidljive su i razlike u proizvodnji pojedinih žitarica, kao i promjene u proizvodnji žitarica po kućanstvu. ²¹

¹⁹ Rogić, Akumulacija, 396.

²⁰ Isto, 396.

²¹ HDA, CDN, fasc. spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Isto tako, koristeći činjenicu da su popisivači podijelili osječki okrug na tri manja područja (istočni, središnji i zapadni dio), nastojao sam primjenom kvantitativnih metoda utvrditi kretanje prinosa žitarica, proizvodnje žitarica, te prosječnog uroda po kućanstvu u tim manjim područjima. Također, podjela kućanstva u dvije kategorije ovisno o veličini proizvodnje žitarica u usporedbi s prosječnom proizvodnjom i manjim geografskim područjima omogućile su mi, primjenom kvantitativnih metoda, utvrđivanje prosječne veličine proizvodnje u tim dvjema kategorijama kućanstava te usporedbu prosječne proizvodnje u tim kategorijama kućanstava u odnosu prema prosječnom urodu po kućanstvu u osječkom okrugu. Tako dobiveni rezultati omogućili su mi utvrđivanje razlika u proizvodnji žitarica u tim dvjema kategorijama kućanstava.²²

Koristeći se podacima iz popisa desetine nastojao sam utvrditi prinos žitarica tijekom razdoblja obuhvaćenog popisom. Popisi desetine pšenice, ječma i zobi ne donose izravne podatke o prinosima. Međutim, moguće je iskoristiti podatke o veličini probe u pojedinim naseljima kao pokazatelje kretanja prinosa. S obzirom da su popisivači određivali veličinu probe na isti način, može se pretpostaviti da je smanjenje veličine probe dokaz smanjenja prinosa u nekom naselju. Naravno da tako dobiveni rezultati nisu najreprezentativniji, ali razlike u prosječnoj veličini probe po naselju mogu se uzeti kao pokazatelj razlike u prinosima žitarica tijekom razdoblja obuhvaćenog popisima.²³ Svjestan sam da će biti prigovora navedenim metodološkim postavkama, ali mislim da na sadašnjem stupnju istraženosti nije moguće napraviti bolju analizu podataka dobivenih popisom desetine.

4. PRINOSI PŠENICE, JEČMA I ZOBİ

Prinosi žitarica jedan su od važnijih pokazatelja pri proučavanju proizvodnje žitarica. Naime, prinosi žitarica ukazuju na moguća kretanja u proizvodnji žitarica. Doduše, proizvodnja žitarica ovisila je o površini oranica zasijanih pojedinom žitaricom, odnosno broju križeva koje je pojedino kućanstvu požnjelo na pojedinoj oranici.

A) PŠENICA

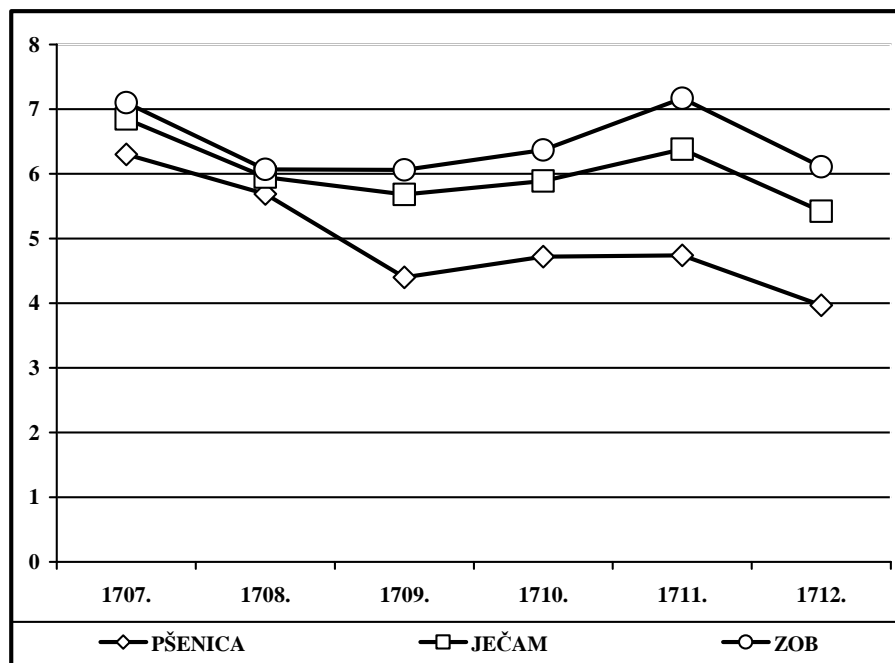
U osječkom okrugu proba je 1707. prosječno iznosila nešto više od 6¼ osmaka po križu (6,30). U razdoblju od 1707. do 1712. prosječna veličina probe uglavnom se smanjivala tako da je 1712. iznosila tek oko 4 osmaka pšenice (63 kilograma), što znači da se prosječna veličina probe smanjila za

²² Isto.

²³ Isto.

više od $\frac{1}{3}$ u odnosu na prosječnu veličine probe iz 1707. godine. Doduše, prosječna veličina probe neznatno se povećala tijekom 1710. te 1711., ali je to povećanje bilo slabo jer se 1712. ponovo značajno smanjila na manje od 4 osmaka. Smanjenja veličine probe u pojedinim naseljima osječkog okruga tijekom promatranog razdoblja vidljiva su i u vrijednostima drugih statističkih pokazatelja. Primjerice, vrijednost moda smanjila se za $\frac{2}{5}$, a medijana za $\frac{1}{3}$. Slična je i situacija i kod vrijednosti 1. i 3. kvartila te raspona podataka. Doduše, vrijednosti tih statističkih pokazatelja (mod, medijan, 1. te 3. kvartil) stagnirale su tijekom pojedinih godina. Primjerice, vrijednosti moda i medijana od 1709. do 1710., te 1. i 3. kvartila od 1709. do 1711. bila su jednake.²⁴ (Tablica 1. i grafikon 2.)

Grafikon 2.: Kretanje veličine probe u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Grupirajući naselja u 3 manje geografske cjeline nastojao sam utvrditi kretanje prosječne veličine probe. Analiza veličine probe u pojedinim dijelovima osječkog okruga ukazuje na razlike u prosječnoj veličini probe. Analiza ukazuje da je 1707. prosječna veličina probe bila najveća u zapadnom dijelu

²⁴ Isto.

okruga, gdje je iznosila oko 8 osmaka ili 1 kilu (7,92 osmaka)²⁵ (126 kg). Na tom području 1707. veličina probe pšenice u selu Zelčin iznosila je čak 9 osmaka, što je bilo više od 1 kile. U zapadnom dijelu okruga prosječna veličina probe smanjila se 1712. na $\frac{5}{8}$ probe iz 1707. godine. Najmanje smanjenje prosječne veličine probe utvrdio sam u istočnom dijelu okruga, gdje se njezina prosječna veličina smanjila za oko $\frac{1}{3}$ vrijednosti iz 1707. godine. Slična je situacija bila i u središnjem dijelu okruga, gdje se od 1707. do 1712. prosječna veličina probe smanjila za više od $\frac{2}{5}$ prosječne veličine probe.²⁶ (Tablice 4.-6. i grafikon 2.)

Popisi desetine omogućavaju i utvrđivanje prosječne veličine probe pšenice po snopu. Budući da popisivači desetine donose u pojedinim naseljima²⁷ podatke o broju snopova u križu, moguće je analizirati veličinu probe po snopu. Ako se veličina probe podijeli s brojem snopova dobije se podatak o prosječnoj veličini probe po snopu. Iz tog podatka vidljivo je da se prosječna veličina probe po snopu 1712. bila manja od veličine probe iz 1707. za nešto više od $\frac{2}{5}$ probe. Doduše, prosječna veličina probe po snopu povećala se 1710. za gotovo polovinu njezine prosječne veličine iz 1709., ali je to povećanje bilo kratkotrajno jer se narednih ponovno smanjivala.²⁸ (Tablice 11.-13.)

Na temelju izloženih činjenica može se zaključiti da se prinos pšenice u okrugu Osijek tijekom promatranog razdoblja smanjivao. Doduše, veličina prinosa spomenute žitarice oscilirao je u razdoblju od 1707. do 1712., što znači da je u tom razdoblju bilo i godina pozitivnog kretanja veličine prinosa navedene žitarice. Iz vrijednosti 1. i 3. kvartila moguće je zaključiti da od 1709. do 1711. u polovini naselja osječkog okruga proizvodnja pšenice nije ovisila o prinosu, nego o veličini obrađenih oranica. Naime, u tim godinama veličina prinosa zadržala je istu vrijednost u polovini naselja. Doduše, uspoređi li se vrijednost medijana te donje i gornje vrijednosti raspona za 1712. godinu vidljivo je povećanje raspona između vrijednosti donjeg raspona i medijana, a smanjenje raspona između vrijednosti medijana i gornjeg raspona, što je prouzročilo smanjenje prosječne vrijednosti probe, odnosno prosječnog prinosa pšenice.²⁹

²⁵ Isto.

²⁶ Isto.

²⁷ Popisivači desetine ne donose za sva naselja podatke o broju snopova u križu. Samo 1711. popisivači desetine iz 1711. donose podatke o broju snopova u križu za sva naselja obuhvaćena popisom. Međutim, u pojedinim naseljima (Laslovo, Markušica i Karaševo/Petrijevci/) tijekom razdoblja obuhvaćenog popisima desetine nisu bile jednake veličine križeva (broj snopova). (HDA, CDN, fasc. spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.)

²⁸ HDA, CDN, fasc. spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

²⁹ Isto.

B) JEČAM

Prosječna veličina probe ječma u okrugu Osijek iznosila je 1707. nešto manje od 7 osmaka po križu (6,85 osmaka). Premda je na početku promatranog razdoblja prosječna veličina probe bila prilično visoka, njezina se veličina na kraju tog razdoblja smanjila za nešto više od $\frac{1}{5}$ vrijednosti iz 1707. godine. Doduše, 1710. te 1711. prosječna veličine probe ječma povećala se za nekoliko indeksnih bodova (od 3 do 8). Smanjenje veličine probe vidljivo je i u vrijednosti ostalih statističkih pokazatelja. Međutim, svi statistički pokazatelji (medijan, mod, 1. te 3. kvartil) neznatno su se smanjili u odnosu na 1707., ali su vrijednosti navedenih statističkih pokazatelja od 1708. do 1712. bile jednake, a samo je treći kvartil znatnije oscilirao.³⁰ (Tablica 2. te grafikon 2.)

Na temelju analize vrijednosti probe ječma prema manjim geografskim cjelinama osječkog okruga može se reći da je najveća prosječna proba navedene žitarice bila u zapadnom dijelu okruga, gdje se prosječna veličina probe ove žitarice uglavnom kretala između 7,69 (1707.) i 6,00 osmaka (1712.), a samo se 1711. povećala na 8 osmaka. Oscilacije u veličini probe u zapadnom dijelu okruga vidljive su i u kretanju vrijednosti indeksa s promjenjivom i nepromjenjivom bazom. Prosječna veličina probe ječma u istočnom i središnjem dijelu bila je uglavnom tijekom promatranog razdoblja manja od prosječne veličine probe u zapadnom dijelu okruga. Doduše, u središnjem dijelu okruga prosječna veličina probe najmanje je oscilirala. Nešto veće oscilacije u veličini probe bile su u istočnom dijelu okruga.³¹ (Tablice 7.-9.)

Analiza veličine probe omogućava utvrđivanje veličine probe po snopu. Prosječna veličina probe ječma po snopu iznosila je 1707. nešto manje od $\frac{3}{8}$ osmaka (0,37). Tijekom ostatka promatranog razdoblja prosječna veličina ječma po snopu kretala se oko $\frac{3}{10}$ osmaka, što je smanjenje za nešto više od $\frac{1}{5}$ probe po snopu iz 1707. godine.³² Usprkos tom smanjenju prosječna veličina probe ječma po snopu bila je 1712. veća za 50% od prosječne veličine probe pšenice po snopu u istoj godini. (Tablice 13.-15.)

Prosječna veličina probe ječma smanjivala se tijekom razdoblja obuhvaćenog popisom desetine, kao što se smanjivala i prosječna proba pšenice. Doduše, to je smanjenje bilo manje nego kod pšenice. Analiza podataka ukazuje da je prosječna veličina probe ječma tijekom promatranog razdoblja imala relativno stabilno kretanje prosječne veličine. To znači da se može zaključiti da je ječam po jedinici zasijane površine davao veći urod od pšenice, ali stanovništvo uglavnom nije uzgajalo ječam na vlastitim oranicama pa nije imalo veće koristi od spomenute činjenice.

³⁰ Isto.

³¹ Isto.

³² Isto.

C) ZOB

Prosječna veličina probe zobi iznosila je 1707. oko 7 osmaka po križu (7,10). Veličina probe ove žitarice tijekom cijelog promatranog razdoblja kretala se između nešto više od 7 te nešto više od 6 osmaka. Kod ove žitarice najmanje se smanjila prosječna veličina probe te je 1712. iznosila nešto više od 6 osmaka (6,11). Na kraju promatranog razdoblja prosječna veličina probe zobi smanjila se za nešto više od $\frac{1}{7}$ u odnosu na prosječnu vrijednost probe iz 1707. godine. Blage oscilacije vidljive su i kod vrijednosti moda, medijana, 1. i 3. kvartila te raspona veličine probe. Vrijednost medijana i moda kretala se između 6 i 7 osmaka. Na temelju vrijednosti medijana može se zaključiti da se u polovini naselja veličina probe kretala između 6 i 7 osmaka, što je značajna količina spomenute žitarice po križu.³³ (Grafikon 1. i tablica 3.)

Prosječna veličina probe zobi bila je 1707. najveća u zapadnom dijelu osječkog okruga. Doduše, na tom području najviše se i smanjila prosječna veličina probe te je 1712. prosječne veličine probe bila manja za nešto više od $\frac{1}{5}$ prosječne vrijednosti iz 1707. godine. Prosječna veličina probe najmanje se smanjila u istočnom te središnjem dijelu okruga. Doduše, u središnjem dijelu okruga 1708. znatnije se smanjila prosječna veličina probe zobi, ali je na tom području narednih godina došlo do rasta veličine probe što je vidljivo i u vrijednosti aritmetičke sredine. (Tablice 10.-12.)³⁴

Tijekom cijelog promatranog razdoblja prosječna veličina probe zobi po snopu kretala se između nešto manje od $\frac{3}{10}$ i $\frac{3}{8}$ osmaka te je 1712. prosječna veličina probe zobi po snopu bila manja za oko $\frac{1}{10}$ prosječne probe iz 1707. godine.³⁵ (Tablice 13.-15.)

Iz svega navedenog vidljivo je da je najveći prinos žitarica po križu bio kod zobi, a najmanji kod pšenice. Međutim, takvo saznanje nije potaklo stanovništvo da povećaju udio zobi i ječma u ukupno obrađenim površinama. Doduše, popis desetine ne donosi podatke o udjelu pojedinih žitarica u ukupno obrađenim oranicama. Međutim, na temelju podataka o udjelu kućanstava koja nisu davala desetinu od ječma i zobi moguće je zaključiti da većina kućanstava nije uzgajala spomenute žitarice na vlastitim obradivim površinama jer da su ih uzgajali, morali bi davati desetinu od tih žitarica. Uzroke takvom trendu najvjerojatnije treba tražiti u činjenici da je pšenica bila najvažnija žitarica u prehrani stanovništva, dok ječam i zob nisu imali važniju ulogu u prehranjivanju stanovništva te su se vjerojatno koristili u prehrani tek kad kućanstva nisu imala dovoljno pšenice kako bi prehranila cijelo kućanstvo.

³³ Isto.

³⁴ Isto.

³⁵ Isto.

5. PROIZVODNJA PŠENICE, JEČMA I ZOBİ

Stanovništvo u Slavoniji, pa i u osječkom okrugu, uglavnom se bavilo ratarstvom i stočarstvom. Na svojim obradivim površinama uzgajalo je pšenicu, ječam i zob. Pšenica je bila najvažnija žitarica u Slavoniji tijekom cijelog 18. stoljeća. U okrugu Karaševo 1708. bilo je obrađeno 678 $\frac{1}{2}$ jutara oranica. Pšenica je zauzimala gotovo cijelu površinu obrađenih oranica. Naime, pšenica je uzgajana na 99,41%, a ječam na 0,59% obrađenih oranica.³⁶ Naravno, nije na svim područjima Slavoniji bila tako velika zastupljenost pšenice. U drugim područjima ta je zastupljenost bila manja. Primjerice, na području daljskog vlastelinstva³⁷ udio pšenice i raži iznosio je 1706. nešto manje od $\frac{3}{4}$ obrađenih oranica (72,02%). Isto tako na vlastelinstvu Futog pšenica je 1711. zauzimala nešto manje od $\frac{4}{5}$ obrađenih oranica.³⁸ Ječam, zob, kukuruz i proso³⁹ na tim su vlastelinstvima zauzimali veće površine nego u okrugu Karaševo 1708.⁴⁰

U osječkom okrugu 1707. tek je nešto manje od $\frac{1}{4}$ kućanstava uzgajalo pšenicu, ječam i zob (24,83%). Tijekom promatranog razdoblja smanjivao se broj kućanstava koja su uzgajala sve tri ratarske kulture. Broj kućanstava sa sve tri žitarice na vlastitim oranicama smanjio se 1709. za gotovo 50%, čime se udio takvih kućanstava smanjio na oko $\frac{1}{10}$ svih kućanstava (9,81%). Najveći broj kućanstava uzgajao je u razdoblju od 1707. do 1712. samo pšenicu. Spomenutu žitaricu uzgajalo je u osječkom okrugu nešto više od $\frac{3}{10}$ svih kućanstava (31,54%). Udio takvih kućanstava povećavao se i narednih godina, pa su 1709. takva kućanstva činila nešto manje od $\frac{1}{2}$ svih kućanstava. Nakon toga smanjivao se udio kućanstava sve do 1712. kada se udio takvih kućanstava smanjio na nešto više od $\frac{1}{3}$ kućanstava.⁴¹ (Tablica 16.-17. te grafikon 3.)

³⁶ Hrvatski državni arhiv, fond *Acta urbarialia et conscriptiones bonorum*, fasc. 132, spis br. 2.

³⁷ Popis daljskog vlastelinstva iz 1706. te vlastelinstva Futog iz 1711. pronašao sam na internetu na stranici poduzeća Arcanum. Arcanum je poduzeće koje je skeniralo popise u Magyar Országos Levéltár te ih je stavilo na svoju internetsku stranicu.

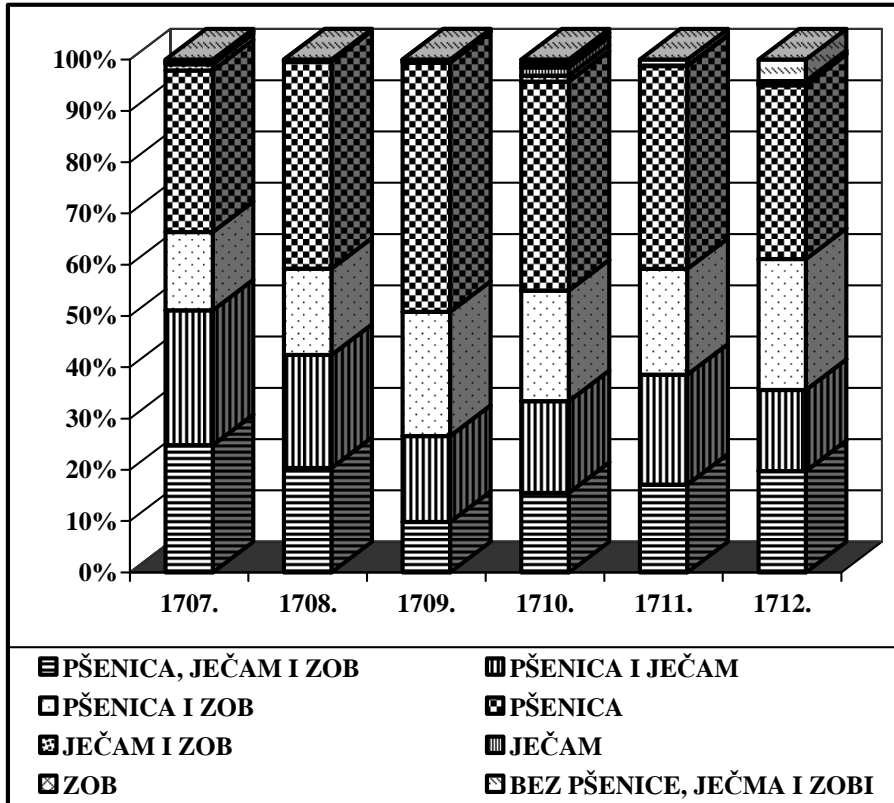
³⁸ <http://mol.arcanum.hu/urbarium/opt/a101112.htm?v=pdf&q=DAT%3D%28%221706%22%29&s=DAT&m=16&a=rec> (pristupljeno: 16. 02. 2012.); <http://mol.arcanum.hu/urbarium/opt/a101112.htm?v=pdf&q=DAT%3D%28%221711%22%29&s=DAT&m=77&a=rec> (pristupljeno: 16. 02. 2012.)

³⁹ Popisi desetine osječkog okruga od 1707. do 1712. ne donose podatke o veličini desetine za kukuruz i proso jer je to popis velike desetine, a proso i kukuruz su spadali u malu desetinu.

⁴⁰ HDA, AUCB, fasc. 132, spis br. 2.

⁴¹ HDA, CDN, fasc. spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Grafikon 3. *Struktura kućanstava prema žitaricama koje su uzgajala na vlastitim oranicama u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

U osječkom okrugu u razdoblju od 1707. do 1712. kućanstava bez oranica pod pšenicom, ječmom i zobi činila su zanemariv udio u ukupnom broju kućanstava. Kućanstava koja nisu uzgajala ni jednu žitaricu činila su manje od $\frac{1}{100}$ kućanstava (0,35%). Udio takvih kućanstava povećavao se od 1710. sve do kraja razdoblja obuhvaćenog popisima. U osječkom okrugu 1712. 46 kućanstava nije uzgajalo pšenicu, ječam i zob na vlastitim oranicama, što je činilo nešto više od $\frac{1}{25}$ svih kućanstava (4,16%). (Tablica 16.-17. te grafikon 2.) Povećanje broja, odnosno udjela takvih kućanstava utjecalo je na smanjenje prosječne veličine uroda žitarica krajem promatranog razdoblja. Zanimljivo je da u zapadnom dijelu osječkog okruga nije bilo kućanstava bez površina pod navedenim žitaricama. Naime, u zapadnom dijelu okruga stanovništvo je proizvodilo najmanje količine svih žitarica te su kućanstava imala najmanju prosječnu količinu svih žitarica.⁴²

⁴² Isto.

A) PŠENICA

Pšenica je tijekom 18. stoljeću bila glavna žitarica u Slavoniji, pa tako i u osječkom okrugu. U osječkom okrugu stanovništvo je 1707. proizvelo 2.752,38 tona pšenice ili prosječno po kućanstvu 1.924,74 kilograma. Razina proizvodnje ove žitarice, kao i prosječna proizvodnja po kućanstvu vidljiva je i u vrijednosti moda, medijana, 1. i 3. kvartila te rasponu podataka. Vrijednost medijana upućuje na zaključak da je polovina kućanstava proizvela maksimalno 1.575 kilograma pšenice, a vrijednost kvartila da se kod $\frac{1}{2}$ kućanstava proizvodnja kretala između 945 i 2.441,25 kilograma. Tada je 1 kućanstvo požnjelo više od 13 tona pšenice, a više od 4 tona pšenice proizvelo je više od $\frac{1}{14}$ svih kućanstava (7,34%). (Tablica 18. i 38.-39. te grafikon 4.-5.)

Grafikon 4. Proizvodnja pšenice u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Proizvodnja pšenice smanjila se sljedeće godine za više od 1.000 tona. Doduše, tada se smanjio i broj kućanstava za oko $\frac{2}{9}$, u odnosu na prethodnu godinu (22,31%). Naime, tada su iz osječkog okruga izdvojena naselja koja su pripala daljskom vlastelinstvu (Dalj, Bijelo Brdo i Borovo).⁴³ Međutim, smanjenje proizvodnje bilo je veće od smanjenja koje se moglo očekivati s obzirom na smanjenje broja kućanstava. Naime, da se 1708. prosječna proizvodnja po kućanstva zadržala na razini iz prethodne godine, što nije bio slučaj jer se smanjila za nešto više od $\frac{2}{11}$ (18,90%), ukupna proizvodnja smanjila bi se za

⁴³ Gavrilović, Nastojanja, 30-31; Gavrilović, Vlastelinstvo, 21.

600 tona, što znači da bi bila veća za 400 tona u odnosu na proizvodnju koju sam utvrdio analizom popisa.⁴⁴ (Tablica 18. te grafikon 4.)

Smanjenje proizvodnje pšenice 1708. vidljivo je i iz vrijednosti moda, medijana, 1. i 3. kvartila te raspona podataka. Primjerice, tada je polovina kućanstava proizvodila maksimalno oko 1.300 kilograma ove žitarice. U odnosu na prethodnu godinu vrijednost medijana smanjila se za nešto više od $\frac{1}{6}$ vrijednosti (17,49%) iz prethodne godine. Smanjenje proizvodnje ove žitarice naročito je vidljivo u smanjenju vrijednosti raspona proizvodnje. Naime, najveći urod pšenice 1708. iznosio je 6.394,5 kilograma, što je smanjenje veće od 50% proizvodnje (52,24%) iz prethodne godine. Promatrane godine smanjenje uroda prouzročeno je povećanjem broja kućanstava s manjom količinom, a smanjenjem broja kućanstava s većom količinom uroda. Primjerice, tada je u osječkom okrugu bilo 38 kućanstava s urodom većim od 4 tone, što je smanjenje za 67 kućanstava u odnosu na 1707. godine.⁴⁵ (Tablice 18. te 38.-39. te grafikon 4.)

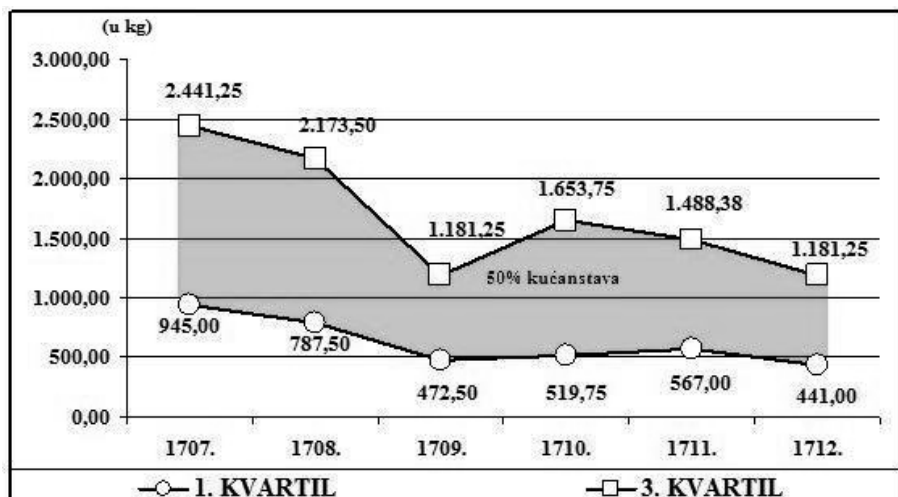
Smanjenje uroda pšenice na području osječkog okruga nastavljeno je i 1709. Prosječna proizvodnja po kućanstvu tada se smanjila na manje od 1.000 kg. Urod navedene ratarske kulture smanjio se za oko $\frac{1}{3}$ proizvodnje iz prethodne godine. Proizvodnja ove žitarice iznosila je tada oko $\frac{2}{5}$ proizvodnje (40,40%) iz 1707. godine. Smanjenje požnjevene količine ove žitarice vidljivo je u vrijednostima ostalih statističkih pokazatelja. Sada je u osječkom okrugu polovina kućanstava proizvodila maksimalno do 787,50 kilograma, što je bilo $\frac{2}{5}$ manje nego prethodne godine, odnosno 50% u odnosu na 1707. godinu. Polovina kućanstava na ovom području proizvodila je između 472,50 i 1.181,25 kilograma pšenice, što je značajno smanjenje u odnosu na prijašnje godine. Zanimljivo je da se raspon podataka povećao u odnosu na prethodnu godinu, ali je raspon podataka još uvijek bio za polovinu manji od raspona iz 1707. godine.⁴⁶ Iz vrijednosti raspona može se pretpostaviti da su pojedina kućanstva povećala proizvodnju ove ratarske kulture. Usprkos tome, i dalje se povećavao broj kućanstava s manjom proizvodnjom, a smanjivao broj kućanstava s većom proizvodnjom. (Tablice 18., 38.-39. te grafikon 4.-5.)

⁴⁴ HDA, CDN, fasc. spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

⁴⁵ Isto.

⁴⁶ Isto.

Grafikon 5. Kretanje 1. i 3. kvartila u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Proizvodnja pšenice povećala se 1710. za gotovo $\frac{3}{5}$ količine pšenice iz prethodne godine. Doduše, požnjevena količina navedene žitarice još uvijek je bila manja od uroda iz 1707. te je činila manje od $\frac{2}{3}$. Rast uroda ove ratarske kulture vidljiv je i u povećanju prosječnog uroda po kućanstvu, koji se povećao za nešto manje od $\frac{1}{3}$. Povećanje proizvodnje vidljivo je i u rastu vrijednosti medijana te 1. i 3. kvartila. Vrijednost 1. kvartila povećala se neznatno, ali se znatnije povećala vrijednost 3. kvartila, koji upućuje na zaključak da je polovina kućanstava proizvodila između 519 i 1.654 kilograma. Vrijednost moda se smanjila jer je se povećao broj kućanstava koja nisu uzgajala žitarice na vlastitim oranicama. Povećanje proizvodnje 1710. vidljivo je i u povećanju broj kućanstava s urodom većim od 1.500 kilograma, a smanjenju broja kućanstava s manjom količinom proizvodnje (količine od 100 do 500 te od 500,01-1.000). Također, vrijednost raspona ostala je na istoj vrijednosti kao i prethodne godine.⁴⁷ (Tablica 18. i 38.-39. te grafikon 4.-5.)

Proizvodnja žitarica nastavila se povećavati i 1711. Međutim, sada se proizvodnja povećala za manje od $\frac{1}{100}$ u odnosu na prethodnu godinu, što još uvijek nije bilo dovoljno da bi se proizvodnja približila $\frac{2}{3}$ proizvodnje iz 1707. godine. Tako neznatno povećanje rezultiralo je smanjenjem prosječne proizvodnje po kućanstvu, koja je sada bila manja za čak 100 kg po kućanstvu nego godinu dana ranije. Povećanje proizvodnje vidljivo je u povećanju vrijednosti moda te 1. i 3. kvartila. Vrijednost medijana ostala je ista kao i 1710., što znači da je i sada polovina kućanstava proizvodila do 945 kg

⁴⁷ Isto.

pšenice. Vrijednost raspona smanjila se za gotovo 1.000 kg.⁴⁸ (Tablica 18. te grafikon 4.-5.)

Povećanje proizvodnje pšenice 1711. nije vidljivo u strukturi kućanstava prema veličini proizvodnje. Očito, u tome treba tražiti i razlog smanjenja veličine prosječne proizvodnje zbog smanjenja broja kućanstava s većom količinom pšenice po kućanstvu (većom od 2.000,01 kg). Doduše, smanjio se broj kućanstava bez pšenice na vlastitim obradivim površinama za oko $\frac{2}{3}$ kućanstava iz prethodne godine te broj kućanstava s neznatnom količinom proizvodnje (0-100 kg), ali se povećao broj kućanstava s proizvodnjom od 100,01 do 2.000 kg.⁴⁹ (Tablice 38.-39.)

Proizvodnja pšenice značajno se smanjila 1712. godinu. Urod spomenute žitarice gotovo se prepolovio u odnosu na prethodnu godinu, pa je stanovništvo požnjelo tek nešto više od $\frac{1}{3}$ proizvodnje iz 1707. godine. Tako veliko smanjenje proizvodnje vidljivo je i kod smanjenja prosječne proizvodnje koja je bila oko 900 kg. Ostali statistički pokazatelji također ukazuju na smanjenje proizvodnje u osječkom okrugu. Vrijednost medijana upućuje na zaključak da je polovina kućanstava proizvodila do 756 kg, što je smanjenje za više od polovine u odnosu na 1707. godinu. Također, na temelju vrijednosti kvartila može se tvrditi da je polovina kućanstava proizvodila između 441 i 1.181,25 kg pšenice. Smanjenje proizvodnje vidljivo je i u činjenici da nijedno kućanstvo nije proizvelo više od 4.000 kg. Navedeno smanjenje vidljivo je i iz povećanja udjela kućanstava s manjom proizvodnjom pšenice (do 1.000 kg), a smanjenja udjela kućanstava s većom proizvodnjom (većom od 1.000,01 kg).⁵⁰ (Tablica 18. i 38.-39. te grafikon 4.-5.)

Usprkos svim metodološki ograničenjima može se zaključiti da je 1707. stanovništvo na ovom području proizvodilo značajnu količinu pšenice, odnosno da je prosječna proizvodnja po kućanstvu dosegla značajnu količinu. Statistički pokazatelji ukazuju da je značajan broj kućanstava proizvodio značajne količine spomenute žitarice, što im je vjerojatno osiguravalo prehranjivanje članova kućanstva. Međutim, sljedećih godina proizvodnja se značajno smanjila. Do smanjenja 1708. došlo je zbog izdvajanja naselja Dalj, Bijelo Brdo i Borovo iz okruga te pripajanja daljskom vlastelinstvu, ali i zbog drugih trenutno nepoznatih razloga. Očito je 1708. na osječkom području, za razliku od obližnjeg Srijema, bila slabije rodna godina.⁵¹ U prilog slabijoj rodnosti u osječkom okrugu 1708. govori i činjenica da se prosječna veličina probe smanjila za oko $\frac{1}{10}$, odnosno prosječna veličina probe po snopu za $\frac{1}{4}$ u odnosu

⁴⁸ Isto.

⁴⁹ Isto.

⁵⁰ Isto.

⁵¹ Gavrilović, *Srem*, 49.

prethodnu godinu, što je, uz smanjenje broja kućanstava, moglo utjecati na smanjenje proizvodnje. Doduše, na sadašnjem stupnju istraženosti nemoguće je utvrditi prinos pšenice po jutru, ali se može pretpostaviti da se i ta vrijednost smanjila u odnosu na prethodnu godinu, za što trenutno nemam dokaza.

Početak izgradnje osječke tvrđave 1709. zasigurno je utjecao na smanjenje proizvodnje pšenice. Naime, stanovništvo ovog okruga bilo među najbližima osječkoj tvrđavi,⁵² pa je vjerojatno bilo među najopterećenijima različitim obavezama na izgradnji tog objekta. Veliki naponi na njegovoj izgradnji očito su onemogućavali većinu kućanstava u kvalitetnijem obrađivanju vlastitih oranica. Uz to je stanovništvo zasigurno gubilo vlastitu vučnu stoku, što im je također smanjivalo mogućnosti za kvalitetniju obradu vlastitih obrađivih površina. Također, ovo je područje, kao i Srijem,⁵³ lako moglo biti pogođeno nerodnim, odnosno slabije rodnim godinama, što je moglo rezultirati smanjenjem proizvodnje. Na takvu pretpostavku upućuje i smanjenje prosječne proizvodnje po kućanstvu. Naravno, moguće je da su ovo područje pogodile i loše, odnosno lošije vremenske prilike, koje su mogle smanjiti urod spomenute žitarice, ali na sadašnjem stupnju istraženosti nemoguće je potvrditi navedenu pretpostavku. Narednih godina izgradnja osječke tvrđave nastavljena je, pa se stanovništvo očito nekako prilagodilo naporima koje je donosila izgradnja takvog objekta. Doduše, moguće je da je povećanje kućanstva rezultiralo doseljavanjem stanovništva iz okruga udaljenijih od osječke tvrđave kako bi stekli pravo na oslobođenje od određenih obaveza, što je moglo povoljno utjecati na povećanje proizvodnje spomenute žitarice. Međutim, intenziviranje izgradnje osječke tvrđave tijekom 1712. godine⁵⁴ vjerojatno je negativno utjecalo na naseljenost osječkog okruga, a samim tim i na proizvodnju ove žitarice, što je vidljivo iz značajnog smanjenja prosječne proizvodnje po kućanstvu.

Najviše pšenice stanovništvo je požnjelo 1707. u istočnom dijelu okruga, gdje je proizvedeno više od polovine ukupne proizvodnje. U središnjem dijelu proizvedeno je nešto više od $\frac{1}{4}$ (25,90%), a u zapadnom dijelu nešto više od $\frac{2}{9}$ ukupnog uroda (22,91%). Stanovništvo u istočnom dijelu okruga imalo je prosječno veću, dok je u središnjem i zapadnom dijelu okruga prosječna proizvodnja po kućanstvu bila manja od prosječne proizvodnje za cijeli okrug. Razlike u prosječnom urodu po kućanstvu u istočnom, središnjem i zapadnom dijelu okruga vidljive su i u razlikama u vrijednosti moda, medijana, 1. i 3. kvartila te raspona. Dok je u istočnom i središnjem dijelu okruga vrijednost medijana bila jednaka kao i u cijelom okrugu, u zapadnom dijelu njegova je

⁵² Mažuran, Stanovništvo, 61-62; Mažuran, *Grad*, 69; Mažuran, Adamček, Sršan i dr., *Od turskog*, 27.

⁵³ Gavrilović, *Srem*, 49.

⁵⁴ Mažuran, Stanovništvo, 62; Mažuran, *Grad*, 72; Mažuran, Adamček, Sršan i dr., *Od turskog*, 28; Mažuran, *Valpovo*, 69.

vrijednost bila veća od vrijednosti medijana za cijeli okrug. Slična je situacija i kod 1. i 3. kvartila. Iz toga proizlazi da je u zapadnom dijelu okruga polovina kućanstava proizvela veću količinu ove žitarice nego u istočnom i središnjem dijelu.⁵⁵ (Tablice 18.-21.)

Najveći dio pšenice proizveden je sljedeće godine u središnjem dijelu okruga, gdje se proizvodnja povećala za $\frac{1}{16}$ proizvodnje iz prethodne godine. U ostalim dijelovima osječkog okruga smanjila se proizvodnja ove žitarice. U istočnom dijelu okruga proizvodnja se prepolovila, a u zapadnom smanjila za nešto od $\frac{3}{5}$ proizvodnje iz 1707. godine. Zbog takve situacije udio proizvodnje u istočnom dijelu smanjio se za više od 10%, u zapadnom za više od 7%, dok se u središnjem dijelu povećao za oko 18%. Povećanje proizvodnje žitarica u središnjem dijelu okruga vidljivo je i u povećanju prosječne proizvodnje po kućanstvu, ali i u vrijednosti moda, medijana, 1. i 3. kvartila, dok je smanjenje proizvodnje u istočnom i zapadnom dijelu vidljivo u smanjenju svih navedenih statističkih pokazatelja. Usprkos povećanju proizvodnje u središnjem dijelu, smanjio se na tom području raspon podataka o proizvodnji žitarica.⁵⁶

Proizvodnja pšenice smanjila se 1709. u sva tri dijela osječkog okruga. Proizvodnja se najmanje smanjila u istočnom dijelu okruga, gdje se smanjila za nešto manje od $\frac{1}{3}$ uroda iz prethodne godine. Približno jednako smanjila se proizvodnja i u zapadnom dijelu okruga. Međutim, na tom području stanovništvo je i dalje proizvodilo najmanje ove žitarice, na što je ukazuje udio proizvodnje u ukupnoj proizvodnji (16,26%). U središnjem i istočnom dijelu okruga stanovništvo je proizvodilo oko $\frac{2}{5}$ ukupne proizvodnje. Prosječna proizvodnja po kućanstvu najmanje se smanjila u zapadnom dijelu, a najviše u središnjem dijelu okruga, gdje se prepolovila. Doduše, u zapadnom dijelu okruga stanovništvo je i dalje požnjelo najmanju prosječnu količinu ove žitarice po kućanstvu. (Tablice 19.-21.)

Količina proizvedene pšenice povećala se 1710. u sva tri dijela osječkog okruga. Doduše, u zapadnom dijelu povećanje je bilo zanemarivo, dok je u središnjem i istočnom dijelu bilo znatnije. Povećanje uroda u središnjem i istočnom dijelu rezultiralo je i povećanjem prosječne proizvodnje po kućanstvu, dok je u zapadnom dijelu okruga došlo do znatnijeg smanjenja vrijednosti tog parametra. Povećanje proizvodnje u središnjem i istočnom dijelu rezultiralo je povećanjem udjela u ukupnoj proizvodnji pšenice, dok se u zapadnom dijelu udio proizvodnje smanjio na oko $\frac{1}{10}$ ukupne proizvodnje (10,28%). Samo u središnjem dijelu okruga urod ove žitarice bio je za $\frac{1}{8}$ veći od uroda iz 1707. godine. Povećanje proizvodnje u istočnom i središnjem dijelu okruga vidljivo je i u povećanju vrijednosti statističkih parametara (moda, medijana, 1. i 3. kvartila te raspona podataka). Doduše, u istočnom dijelu okruga vrijednost

⁵⁵ HDA, CDN, fasc. spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

⁵⁶ Isto.

moda bila je 0 budući da najveći broj kućanstava nije imao obradivih površina pod pšenicom. Statistički pokazatelji u zapadnom dijelu okruga bili su malo drugačiji. Pojedini statistički parametri (mod, medijan i raspon) u zapadnom dijelu okruga povećali su se u odnosu na 1709., dok su se 1. i 3. kvartil smanjili. (Tablice 19.-21. te grafikon 4.) To znači da su pojedina kućanstva na tom području vjerojatno povećala napore kako bi povećala urod ove žitarice na svojim oranicama. Naime, teško da je to povećanje posljedica plodnije godine jer se na tom području veličina probe smanjila za $\frac{2}{5}$ u odnosu na 1707. godinu.

Urod pšenice povećao se 1711. u istočnom i zapadnom, a smanjio u središnjem dijelu okruga. U zapadnom dijelu osječkog okruga to je povećanje iznosilo $\frac{1}{4}$ proizvodnje iz prethodne godine, a u istočnom nešto više od $\frac{1}{20}$ proizvodnje. Usprkos tim povećanjima proizvodnja pšenice u zapadnom dijelu okruga dosegla je tek nešto više od $\frac{1}{3}$ proizvodnje (36,21%), a u istočnom dijelu okruga nešto manje od $\frac{2}{3}$ proizvodnje (64,97%) iz 1707. godine. Istodobno urod pšenice u središnjem dijelu okruga smanjio se za nešto više od $\frac{1}{10}$ proizvodnje iz prethodne godine, ali je ona još uvijek bila tek neznatno manja nego 1707. godine. (Tablice 19.-23. te 36.-37.)

Udio proizvedene pšenice smanjio se 1712. u istočnom i središnjem dijelu okruga, a povećao u zapadnom dijelu okruga. Tada je u središnjem i istočnom dijelu urodilo nešto manje od $\frac{2}{5}$ ove žitarice. Dok se u istočnom i središnjem dijelu okruga smanjila, u zapadnom dijelu povećala se proizvodnja pšenice, pa je u zapadnom dijelu tada urod činio nešto manje od $\frac{1}{4}$ proizvodnje (23,82%). Urod ove žitarice u zapadnom dijelu povećao se za nešto manje od $\frac{1}{25}$, ali je proizvodnja i dalje činila svega oko $\frac{3}{8}$ proizvodnje (37,55%) iz 1707. godine. U sva tri dijela okruga statistički parametri smanjili su se u odnosu na prethodnu godinu, a u odnosu na 1707. smanjili su se više od 50%.⁵⁷ (Tablice 19.-23. te 36.-37.)

U osječkom okrugu 1707. više od $\frac{3}{5}$ kućanstava (61,75%) proizvodilo je manje prosječne količine pšenice, dok je urod veći od prosjeka imalo nešto manje od $\frac{2}{5}$ kućanstava (38,25%). Kućanstva s ispodprosječnom proizvodnjom proizvodila su tek nešto više od $\frac{1}{3}$ (34,40%), a kućanstva s iznadprosječnom proizvodnjom nešto manje od $\frac{2}{3}$ ukupnog uroda navedene žitarice (65,60%). Kućanstva s iznadprosječnom proizvodnjom navedene žitarice proizvodila su oko $2\frac{3}{4}$ puta više nego kućanstva s ispodprosječnom proizvodnjom (2,79).⁵⁸ (Tablica 18., grafikon 7.) Iz navedene činjenice može se zaključiti da su kućanstva s iznadprosječnom proizvodnjom imala prosječno bolji životni standard nego kućanstva s ispodprosječnom proizvodnjom. Naravno to ne znači da im je životni standard bio tri puta bolji. Naime, standard svakog kućanstva

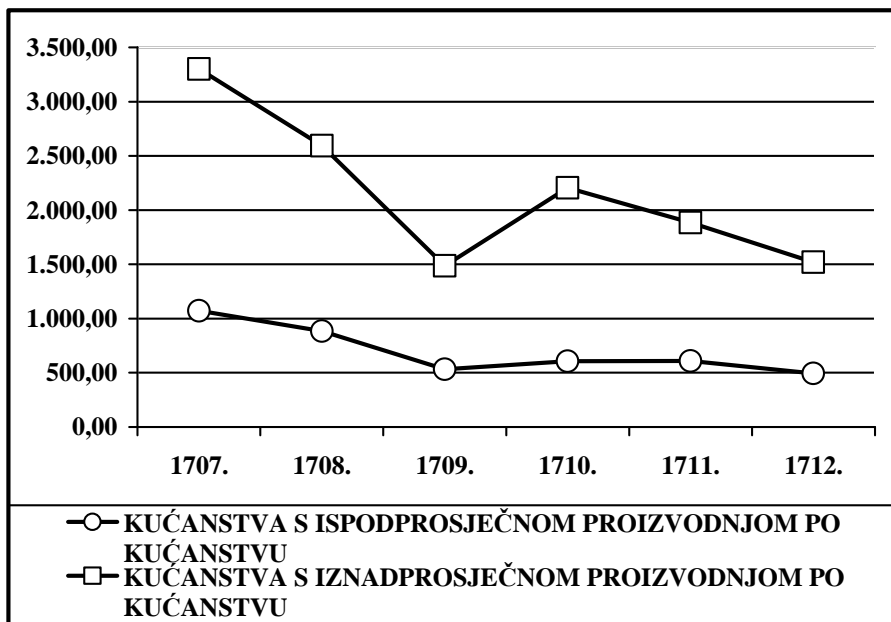
⁵⁷ Isto.

⁵⁸ Isto.

ovisio o veličini kućanstava, veličini i vrijednosti poljoprivredne proizvodnje te drugim prihodima koje je ostvarivalo svako kućanstvo (nadnice, prodaja obrtničkih proizvoda).

U osječkom okrugu smanjio se 1708. broj kućanstava koja su proizvođila manje od prosjeka, ali i kućanstva koja su proizvođila više od prosjeka. Doduše, više se smanjio broj kućanstava s ispodprosječnom proizvodnjom. Usprkos tome, obje kategorije kućanstava zadržale su približno jednak udio kao i godinu dana ranije. Slična je situacija i kod udjela uroda pšenice. Usprkos značajnom smanjenju proizvodnje navedene žitarice u kućanstvima s ispodprosječnom i iznadprosječnom proizvodnjom, manje se smanjio prosječan urod ove ratarske kulture po kućanstvu u kućanstvima s ispodprosječnom proizvodnjom.⁵⁹ (Tablica 18. te grafikoni 6.-7.) Na temelju spomenute činjenice moglo bi se pretpostaviti da su kućanstva s ispodprosječnom proizvodnjom nastojala proizvesti što veću količinu pšenice. Ti napori nisu urodili povećanjem prosječne proizvodnje, ali ukazuju da su pojedina kućanstva ulagala napore u povećanje proizvodnje, a samim tim i poboljšanje životnog standarda članova vlastitog kućanstva.

Grafikon 6. Veličina prosječne proizvodnje pšenice po kućanstvu u kućanstvima s ispodprosječnom i iznadprosječnom proizvodnjom žitarice u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine

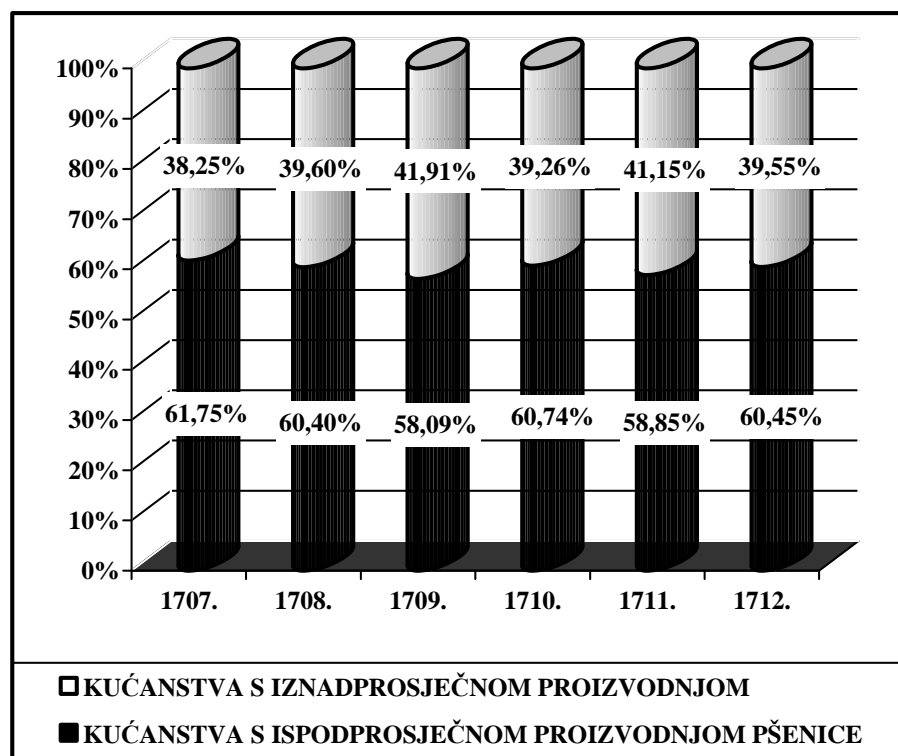

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

⁵⁹ Isto.

Smanjio se 1709. udio kućanstava koja su proizvodila manje od prosjeka na manje od $\frac{3}{5}$ (58,09%), a povećao udio kućanstava koju su proizvodila više od prosjeka. Doduše, broj kućanstava s iznadprosječnom proizvodnjom manje se smanjio, nego broj kućanstava s ispodprosječnom proizvodnjom. Proizvodnja pšenice više se smanjila u kućanstvima s ispodprosječnom proizvodnjom, nego u kućanstvima s iznadprosječnom proizvodnjom, ali se više smanjila prosječna proizvodnja ove žitarice u kućanstvima s iznadprosječnim proizvodnjom.⁶⁰ (Tablica 18. te grafikon 6.-7.)

Grafikon 7. Udio kućanstava prema veličini proizvodnje pšenice u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Povećanje uroda ove ratarske kulture vidljivo je 1710. i u povećanju proizvodnje žitarica u kućanstvima s ispodprosječnom, ali i u kućanstvima s iznadprosječnom proizvodnjom. Doduše, zamjetljivo je veće povećanje broja kućanstava s ispodprosječnom proizvodnjom od povećanja kućanstava s iznadprosječnom proizvodnjom. Značajno povećanje kućanstava s ispodpro-

⁶⁰ HDA, CDN, fasc. spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

sječnom proizvodnjom rezultiralo je i većim rastom proizvodnje u takvim kućanstvima, ali ne i značajnijim povećanjem prosječne proizvodnje po kućanstvu, koja je bila manja od prosječne proizvodnje u kućanstvima s iznadprosječnom proizvodnjom.⁶¹ (Tablica 18. te grafikon 6.-7.)

Povećanje kućanstava s ispodprosječnom i iznadprosječnom proizvodnjom nastavljeno je i 1711. Doduše, smanjio se udio kućanstava s ispodprosječnom proizvodnjom, ali se povećao urod pšenice u takvim kućanstvima, što je rezultiralo povećanjem udjela proizvodnje te neznatnim povećanjem prosječne proizvodnje po kućanstvu. S druge strane, povećanje udjela kućanstava s iznadprosječnom proizvodnjom nije rezultiralo i povećanjem proizvodnje ove žitarice, pa se smanjio udio proizvodnje, ali i prosječna proizvodnja po kućanstvu.⁶² (Tablica 18. te grafikon 6.-7.) Iz navedenih rezultata može se pretpostaviti da su se kućanstva koja su proizvodila manje žitarica od prosjeka više trudila kako bi proizvela što više žitarica, što bi im omogućilo poboljšanje životnog standarda.

U osječkom okrugu povećao se 1712. udio kućanstava s ispodprosječnom proizvodnjom, a smanjio se udio kućanstava s iznadprosječnom proizvodnjom. Isto se tako povećao udio proizvodnje u kućanstvima s ispodprosječnom proizvodnjom, a smanjio udio proizvodnje u kućanstvima s iznadprosječnom proizvodnjom. Smanjenje proizvodnje rezultiralo je značajnim smanjenjem prosječne proizvodnje u objema kategorijama kućanstava. Analiza podataka ukazuje da je 1712. prosječna proizvodnja pšenice u kućanstvima s ispodprosječnom proizvodnjom bila tri puta manja od prosječne proizvodnje u kućanstvima s iznadprosječnom proizvodnjom.⁶³ (Tablice 19.-23. te grafikon 6.) Iz navedene činjenice moglo bi se s velikom sigurnošću pretpostaviti da su članovi kućanstava s iznadprosječnom proizvodnjom imala prosječno bolji životni standard od članova kućanstava s ispodprosječnom proizvodnjom. Očito je da je intenziviranje izgradnje osječke tvrđave negativno utjecalo na proizvodnju ove žitarice na oranicama u osječkom okrugu.

U sva tri dijela osječkog okruga udjeli kućanstava s ispodprosječnom i iznadprosječnom proizvodnjom bili su 1707. podjednaki. Također, u svim dijelovima osječkog okruga bio je podjednak udio proizvodnje u obje kategorije kućanstava. Kućanstva s ispodprosječnom proizvodnjom proizvodila su najveću prosječnu količinu pšenice u zapadnom dijelu (1.126,89 kg), a najmanju u središnjem dijelu okruga (1.054,04 kg). Veće razlike u prosječnoj proizvodnji vidljive su i kod kućanstava s iznadprosječnom proizvodnjom. Takva kućanstva u istočnom dijelu okruga proizvodila su prosječno preko 3,5 tone po

⁶¹ U kućanstvima s ispodprosječnom proizvodnjom povećala se 1710. proizvodnja za više od $\frac{2}{5}$ proizvodnje iz 1709., a u kućanstvima s iznadprosječnom proizvodnjom za više od $\frac{2}{3}$ proizvodnje iz prethodne godine. (HDA, CDN, fasc. spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.)

⁶² HDA, CDN, fasc. spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

⁶³ Isto.

kućanstvu (3.586,28 kg), a u središnjem dijelu manje od 2,9 tona po kućanstvu (2.880,23 kg). Prosječna proizvodnja pšenice po kućanstvu u kućanstvima s ispodprosječnom proizvodnjom u zapadnom i istočnom dijelu okruga bila je 1707. veća od prosječne proizvodnje u takvim kućanstvima u cijelom okrugu, a samo je u središnjem dijelu okruga prosječna proizvodnja u takvim kućanstvima bila manja od prosječne proizvodnje u cijelom okrugu. Veću prosječnu proizvodnju po kućanstvu od ukupne prosječne proizvodnje u kućanstvima s iznadprosječnom proizvodnjom imala su takva kućanstva u istočnom dijelu okruga, a manju prosječnu proizvodnju po kućanstvu u središnjem i zapadnom dijelu okruga.⁶⁴ (Tablice 19.-23. te 36.-37.)

U središnjem dijelu okruga prosječna proizvodnja pšenice u kućanstvima s ispodprosječnom, ali i iznadprosječnom proizvodnjom bila je 1708. veća od ukupne prosječne proizvodnje u takvim kućanstvima. U istočnom i zapadnom dijelu okruga prosječna proizvodnja bila je u obje kategorije kućanstava manja od prosjeka za cijeli okrug. Pri tome se u zapadnom dijelu okruga smanjila prosječna proizvodnja u obje kategorije kućanstava između $\frac{1}{4}$ i $\frac{1}{3}$ prosječnog ukupnog uroda.⁶⁵ (Tablice 19.-23. te 36.-37.)

Značajnije smanjivanje prosječne proizvodnje u zapadnom dijelu okruga prouzročeno je vjerojatno lošijim preduvjetima (nedostatak vučne stoke, manjak muške radne snage, lošija kvaliteta oranica itd.) za brži razvoj ratarske proizvodnje. Stanovništvo su vjerojatno onemogućavale i velike obaveze, koje su morali obavljati civilnim i vojnim vlastima. Nažalost, trenutno na sadašnjem stupnju istraženosti nemoguće je potvrditi utjecaj loših preduvjeta te opterećenosti različitim obavezama na proizvodnju ove žitarice.

U središnjem dijelu okruga značajno se 1709. povećao broj kućanstava s ispodprosječnom proizvodnjom, dok se u istočnom i zapadnom dijelu broj takvih kućanstava zadržao na razini iz prethodne godine. Usprkos navedenim promjenama broja kućanstava, udio takvih kućanstava značajno se povećao u središnjem i istočnom dijelu, a u zapadnom ostao približno jednak. Zanimljivo je da se udio proizvodnje pšenice u kućanstvima s ispodprosječnom proizvodnjom značajnije povećao u središnjem i zapadnom, a smanjio u istočnom dijelu. Usprkos povećanju udjela proizvodnje nastavljeno je smanjivanje prosječne proizvodnje po kućanstvu u sva tri dijela osječkog okruga. U središnjem dijelu okruga značajno se smanjila proizvodnja ove žitarice u kućanstvima s iznadprosječnom proizvodnjom, što je rezultiralo i značajnim smanjenjem prosječne proizvodnje po kućanstvu. Prosječna proizvodnja u kućanstvima s iznadprosječnom proizvodnjom manje se smanjila u istočnom i zapadnom dijelu okruga.⁶⁶ (Tablice 19.-21. i 36.-37.)

⁶⁴ Isto.

⁶⁵ Isto.

⁶⁶ Isto.

Na temelju iznesenog može se pretpostaviti da je početak izgradnje osječke tvrđave negativno utjecao na proizvodnju pšenice. Očito je da je stanovništvo u obje kategorije kućanstava bilo podjednako opterećeno obavezama na izgradnji tog objekta. Nažalost, trenutno nemamo podatke o preduvjetima (brojnost stoke u kućanstvima, brojnost muške radne snage te kvaliteta oranica) za razvijanje ratarske proizvodnje, a samim tim i urod ove ratarske kulture. Vjerojatno su kućanstva koja su proizvodila ove žitarice više od prosjeka imala bolje mogućnosti za povećanje proizvodnje, ali to 1709. nije imalo značajnijeg utjecaja na jačanje proizvodnje, što je vidljivo iz proizvodnje, kao i proizvodnje po kućanstvu.

U istočnom i središnjem dijelu prosječna proizvodnja u kućanstvima s ispodprosječnom proizvodnjom bila je 1710. veća od prosječne proizvodnje u cijelom okrugu, a u zapadnom dijelu prosječna proizvodnja u takvim kućanstvima značajno se smanjila. Sasvim drugačija situacija bila je u kućanstvima s iznadprosječnom proizvodnjom, gdje je u odnosu na prethodnu godinu prosječna proizvodnja bila veća za oko $\frac{1}{12}$ od prosječnog uroda za cijeli okrug. U zapadnom dijelu okruga prosječna proizvodnja i u ovoj kategoriji kućanstava bila je manja nego prethodne godine.⁶⁷ (Tablice 19.-21. i 36.-37.)

U zapadnom dijelu okruga povećala se 1711. proizvodnja i u kućanstvima koja su proizvodila manje od prosjeka, kao i u kućanstvima koja su proizvodila više od prosjeka. Usprkos povećanju uroda u obje kategorije na tom području, kao i povećanju prosječne proizvodnje između $\frac{1}{5}$ i nešto više od $\frac{1}{3}$ prosječnog uroda iz prethodne godine, prosječna proizvodnja i dalje bila je manja od ukupne prosječne proizvodnje. Za razliku od zapadnog dijela, gdje povećanje proizvodnje, kao i prosječne proizvodnje nije rezultiralo većom proizvodnjom od prosjeka za cijeli okrug, u istočnom i središnjem dijelu okruga prosječan urod ove žitarice u obje kategorije kućanstava bio je veći od ukupne prosječne proizvodnje.⁶⁸ (Tablice 19.-23. i 36.-37.)

Smanjenje proizvodnje pšenice u osječkom okrugu 1712. vidljivo je u istočnom i središnjem dijelu okruga, gdje se proizvodnja prepolovila u kućanstvima s ispodprosječnom, ali i iznadprosječnom proizvodnjom. To smanjenje uroda ove ratarske kulture polučilo je i smanjenje prosječnog uroda u obje kategorije kućanstava. Samo se u zapadnom dijelu povećala proizvodnja u navedenim kategorijama kućanstava. Takvo povećanje rezultiralo je i povećanjem prosječne proizvodnje pšenice u kućanstvima s ispodprosječnom i iznadprosječnom proizvodnjom između nešto manje od $\frac{1}{8}$ i $\frac{1}{6}$ prosječnog uroda iz prethodne godine. Usprkos tom povećanju urod u zapadnom dijelu okruga i dalje nije dosegao polovinu proizvodnje, kao ni prosječne proizvod-

⁶⁷ Isto.

⁶⁸ Isto.

nje iz 1707. godine. Doduše, u kućanstvima s ispodprosječnim urodom na tom području prosječna proizvodnja po kućanstvu bila je veća od prosječne proizvodnje za cijeli okrug. (Tablice 19.-23. i 36.-37.)

Proizvodnja pšenice u osječkom okrugu u promatranom razdoblju značajno se smanjila, pa je na kraju tog razdoblja proizvodnja pšenica bila znatno manja nego početkom razdoblja. Povećanje uroda tijekom 1710. i 1711. nije rezultiralo značajnijim rastom, koji je anuliran puno većim smanjenjem 1712. godine. Većina ove žitarice urodila je tijekom cijelog razdoblja u istočnom i središnjem, a u zapadnom dijelu okruga tek manji dio. Doduše, povećanje udjela proizvodnje u zapadnom dijelu 1712. više je prouzročen smanjenjem proizvodnje u središnjem i istočnom dijelu, nego povećanjem proizvodnje. Rast proizvodnje pšenice očito su ometale obaveze stanovništva na izgradnji osječke tvrđave. Isto tako, nerodne godine poslije 1708. negativno su utjecale na povećanje proizvodnje u osječkom okrugu. Analiza podataka iz popisa desetina ukazuju na razlike u proizvodnji spomenute žitarice tijekom promatranog razdoblja. Dobiveni rezultati ukazuju da su kućanstva s ispodprosječnom proizvodnjom nastojala povećati proizvodnju, ali nisu uspijevala u potpunosti. Naročito to vrijedi za takva kućanstva u zapadnom dijelu okruga, gdje je, usprkos svim naporima, proizvodnja ostala i dalje mala. Premašivanje ukupne prosječne proizvodnje u takvim kućanstvima u zapadnom dijelu više je plod značajnog smanjenja prosječne proizvodnje za cijelo područje, nego povećanja prosječne proizvodnje. S druge strane kućanstva s iznadprosječnom proizvodnjom vjerojatno su imala bolje preduvjete, pa su puno lakše podnosila opterećenja različitih obaveza koja su im nametale institucije tadašnjeg sustava te su uspijevala prosječno proizvesti oko tri puta više pšenice nego kućanstva s ispodprosječnom proizvodnjom. Takva spoznaja omogućit će u daljnjem istraživanju utvrđivanje životnog standarda stanovništva u osječkom okrugu.

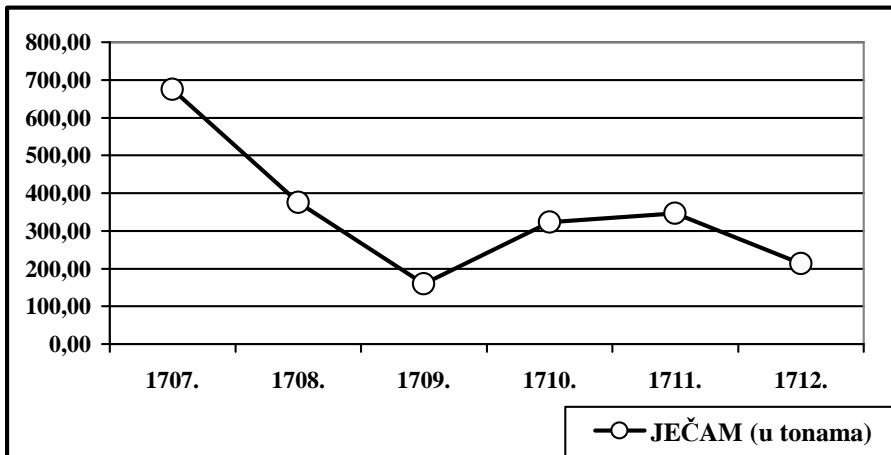
B) JEČAM

Stanovništvo osječkog okruga proizvodilo je 1707. oko 675 tona ječma. Tijekom naredne dvije godine smanjio se urod za oko $\frac{3}{4}$ proizvodnje iz 1707. godine. Smanjenje uroda rezultirao je i smanjenjem prosječne proizvodnje. Tako se urod ječma smanjio s oko 472 kg (1707.) na oko 133 kg (1709.). Sljedeće godine proizvodnja ove žitarice udvostručila se, što je rezultiralo i povećanjem prosječne količine po kućanstvu. Povećanje je nastavljeno i 1711. kada se proizvodnja ove žitarice povećala za oko $\frac{1}{14}$ proizvodnje iz prethodne godine. Ovaj pozitivni trend zaustavljen je 1712. kada se proizvodnja smanjila za oko $\frac{2}{5}$ proizvodnje iz prethodne godine. Ovo smanjenje manje je utjecalo na smanjivanje prosječne proizvodnje što je rezultiralo manjim smanjenjem proizvodnje po kućanstvu u odnosu na prethodnu godinu. Na kraju promatranog razdoblja može se zaključiti da se proizvodnja ove žitarice smanjila za više

do $\frac{7}{10}$ proizvodnje iz 1707., a prosječan urod po kućanstvu za oko $\frac{2}{5}$. Uzroke manjeg smanjenja prosječne veličine uroda na kraju razdoblja obuhvaćenog popisom treba tražiti u većem smanjenju broja kućanstava od smanjenja uroda u odnosu na prethodnu godinu.⁶⁹ (Tablica 24. te grafikon 8.)

Smanjenje uroda ječma tijekom šestogodišnjeg razdoblja nije baš vidljivo u vrijednosti drugih statističkih parametara (mod, medijan, 1. i 3. kvartil te raspon). Naime, vrijednost moda, medijana te 1. kvartila bila je tijekom cijelog razdoblja obuhvaćenog popisom uglavnom 0. Samo je 1707. vrijednost medijana bila veća od 0 jer je samo te godine više od polovine kućanstava uzgajalo ovu ratarsku kulturu na vlastitim obrađenim površinama. Jedino je moguće pratiti vrijednost 3. kvartila te raspona podataka. Iz vrijednosti 3. kvartila vidljivo je da se u razdoblju od 1707. do 1712. proizvodnja smanjila za više od polovine vrijednosti. Naime, početkom promatranog razdoblja polovina kućanstava proizvodila je između 0 i 661,5 kg, a 1712. između 0 i 283,5 kg ječma. Raspon proizvodnje ove žitarice također ukazuje na smanjenje veličine uroda u kućanstvima osječkog okruga. Početkom promatranog razdoblja 1 je kućanstvo požnjelo nešto manje od 6,5 tona, a na kraju tog razdoblja tek nešto više od 2,5 tona ječma. To znači da se urod smanjio za više od $\frac{3}{5}$ uroda iz 1707. godine. Podaci o rasponu ukazuju i da primjerice 1709. nijedno kućanstvo nije proizvelo više od 2 tona ječma, a 1711. te 1712. više od 3 tona ove žitarice.⁷⁰ (Tablice 24. i 40.-41.)

Grafikon 8. Proizvodnja ječma u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

⁶⁹ Isto.

⁷⁰ Isto.

Većinu ječma stanovništvo je tijekom šestogodišnjeg razdoblja proizvelo u istočnom dijelu okruga, gdje je bilo požnjeveno između $\frac{7}{10}$ i $\frac{8}{10}$ ukupnog uroda. U ostala dva dijela osječkog okruga stanovništvo je proizvelo manje količine ove žitarice. Doduše, u središnjem dijelu okruga stanovništvo je ipak požnjelo značajniju količinu ove žitarice, pa se proizvodnja kretala između nešto više od $\frac{1}{6}$ i $\frac{1}{4}$ ukupne proizvodnje, dok je u zapadnom dijelu proizvodnja bila zanemariva te je tijekom razdoblja činila između nešto više od $\frac{1}{33}$ i nešto više od $\frac{1}{12}$ ukupnog uroda.⁷¹ (Tablice 36.-37)

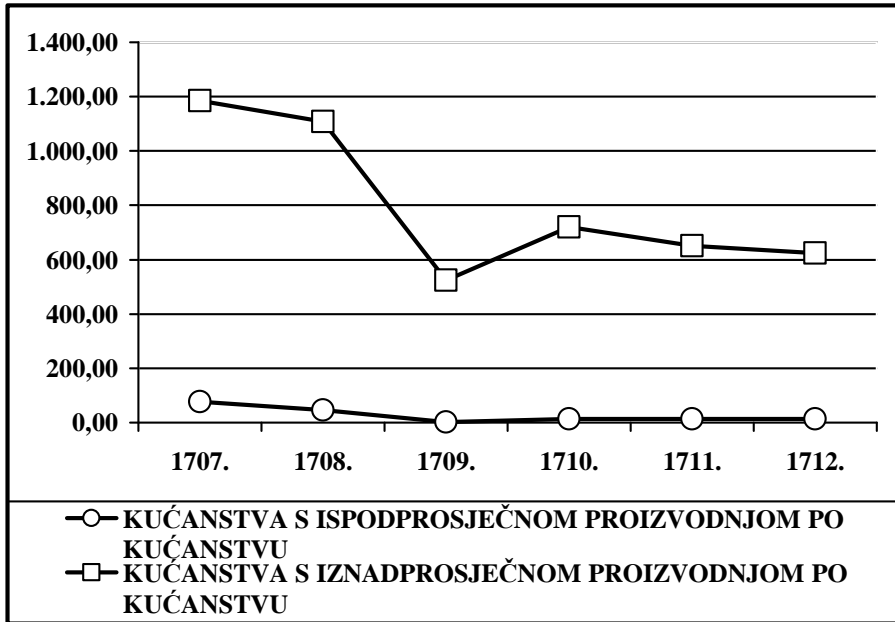
Ječam nije bio glavna žitarica u prehrani stanovništva početkom 18. stoljeća, što je vidljivo iz činjenice da uglavnom većina kućanstava nije uzgajala tu ratarsku kulturu na vlastitim obrađenim površinama. To je zanimljivije s obzirom da je ta žitarica imala dobar prinos na cijelom području okruga tijekom cijelog šestogodišnjeg razdoblja. Smanjenje proizvodnje ječma više je vjerojatno prouzročeno smanjenjem obradivih površina pod tom ratarskom kulturom, nego lošom rodnošću⁷² tijekom promatranog razdoblja. Naime, veličina probe ukazuje da je prinos te ratarske kulture bio prilično stabilan, iz čega se može pretpostaviti da smanjenje uroda vjerojatno nije rezultiralo nerodicom tijekom tih godina. Također, moglo bi se pretpostaviti da je smanjenje proizvodnje ove žitarice rezultiralo povećanjem udjela kućanstava bez obradivih površina pod tom žitaricom.

U osječkom okrugu udio kućanstava s ispodprosječnom proizvodnjom kretao se između nešto manje od $\frac{2}{3}$ i nešto manje od $\frac{3}{4}$ svih kućanstava. Takva su kućanstva 1707. i 1708. proizvela oko $\frac{1}{10}$ uroda. Narednih godina urodila je u kućanstvima s ispodprosječnom proizvodnjom zanemariva količina, koja se kretala između nešto manje od $\frac{1}{50}$ i $\frac{1}{20}$ ukupnog uroda. Dok je još 1707. te donekle 1708. u takvim kućanstvima urodilo prosječno oko 77 kg, odnosno 47 kg, narednih godina (od 1709. do 1712.) požnjevena je zanemariva prosječna količina (od 2,29 do 13,59 kg). (Tablice 24. i 28.-29. te grafikon 9.) Navedeni podaci ukazuju da se većina kućanstava nije mogla pouzdati da će im ta žitarica omogućiti prehranjivanje u slučaju slabije proizvodnje pšenice. Pogotovo to vrijedi za kućanstva koja su proizvodila manje pšenice od prosjeka za osječki okrug. Naime, više od $\frac{2}{3}$ kućanstava proizvelo je zanemarive količine ječma, a većina takvih kućanstava proizvelo je i zanemarive količine pšenice, pa im proizvodnja ječma nije mogla umanjiti nedostatak pšenice u nerodnim, odnosno slabo rodnim godinama, što znači da im nije mogla pomoći pri rješavanju problema gladi.

⁷¹ Isto.

⁷² U Srijemu je od 1709. nekoliko godina stanovništvo bilo pogođeno nerodicom, pa je stanovništvo imalo problema s prehranjivanjem. (Gavrilović, *Srem*, 49.)

Grafikon 9. Veličina prosječne proizvodnje ječma po kućanstvu u kućanstvima s ispodprosječnom i iznadprosječnom proizvodnjom žitarice u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Kućanstva s iznadprosječnom proizvodnjom činila su između $\frac{1}{4}$ i nešto više od $\frac{1}{3}$ svih kućanstava (35,66%) na tom području. Takva su kućanstva proizvodila između više od $\frac{7}{8}$ te više od $\frac{49}{50}$ ukupnog uroda ječma. Tako veliki udio uroda rezultirao je značajnom prosječnom proizvodnjom po kućanstvu. Doduše, ta se proizvodnja smanjivala tijekom promatranog razdoblja, pa se na kraju šestogodišnjeg razdoblja prepolovila u odnosu na 1707. godinu. Međutim, i na kraju razdoblja obuhvaćenog popisom prosječan urod po kućanstvu bio je vjerojatno dovoljan da pojedinim kućanstvima omogući, u slučaju nedostatka hrane, prebrođivanje tog problema konzumacijom ječma u prehrani njihovih članova kućanstva. (Tablice 24. i 28.-29. te grafikon 10.)

Kao što sam već naveo, najveći dio uroda ječma poźnjeven je u istočnom dijelu osječkog okruga. Stoga se i proizvodnja u kućanstvima s ispodprosječnom i iznadprosječnom proizvodnjom na tom području razlikovala od proizvodnje takvih kućanstava u središnjem i zapadnom dijelu. Naime, udio kućanstava s ispodprosječnom proizvodnjom u istočnom bio je manji od udjela takvih kućanstava u središnjem i zapadnom dijelu okruga. S druge strane udio kućanstava s iznadprosječnom proizvodnjom u istočnom bio je veći od udjela

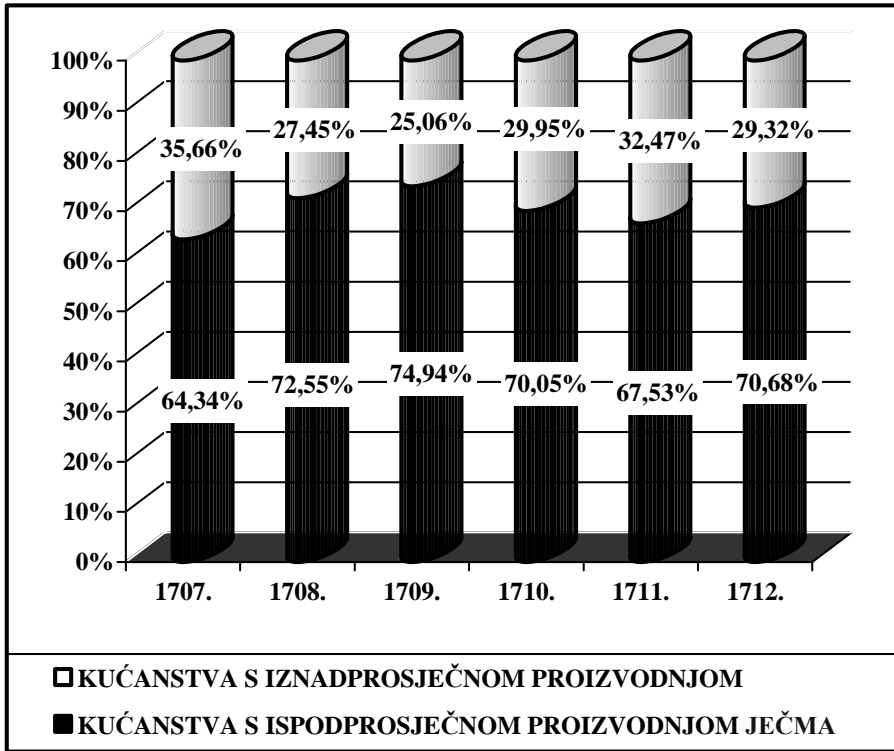
iste kategorije kućanstava u središnjem i zapadnom dijelu okruga. Prosječni urod u kućanstvima s ispodprosječnom proizvodnjom u istočnom dijelu bio je znatno veći od prosječnog uroda u takvim kućanstvima u središnjem i zapadnom dijelu. Naročito to vrijedi za zapadni dio, gdje veći dio razdoblja obuhvaćenog popisom (od 1708. do 1710. te 1712.) takva kategorija kućanstava uopće nije uzgajala tu žitaricu. U istočnom dijelu okruga prosječan urod ječma po kućanstvu u kućanstvima s ispodprosječnom proizvodnjom bio je prvih godina (1707. te 1708.) vjerojatno dovoljan da u slučaju nedostatka pšenice omogući tim kućanstvima poboljšanje prehrane. Naime, na tom području prosječna proizvodnja bila je od 3 do 5 puta veća od prosjeka za cijeli okrug. U središnjem, a naročito zapadnom dijelu proizvodnja, prosječna proizvodnja nije mogla u slučaju nedostatka pšenice pripomoći u prehranjivanju.⁷³ (Tablice 25.-28.)

Kućanstva s iznadprosječnom proizvodnjom požnjela su u istočnom dijelu više ječma nego takva kućanstva zajedno u središnjem i zapadnom dijelu, ali je udio proizvodnje u takvim kućanstvima u središnjem i zapadnom dijelu bio veći od udjela proizvodnje u istočnom dijelu okruga. Na području istočnog dijela pojedina kućanstva s iznadprosječnom proizvodnjom proizvodila su značajne količine spomenute žitarice, što naročito vrijedi za 1707. te 1708. godinu. O tome svjedoči prosječna količina ječma po kućanstvu. Premda se 1709. smanjila prosječna količina ječma, još uvijek je prosječan urod te žitarice bio dovoljno velik da se s prosječnom količinom uroda možda moglo prebroditi nedostatak pšenice u godinama gladi. Naredne dvije godine (1710. te 1711.) stanovništvo u takvim kućanstvima proizvelo je značajne količine spomenute žitarice. U sva tri dijela proizvodnja ječma ponovo se 1712. značajno smanjila, ali je prosječna proizvodnja još uvijek bila dovoljna da se moglo nadoknaditi manjak pšenice u nerodnim godinama te na taj način osigurati prehranjivanje članova tih kućanstava.⁷⁴ (Tablice 25.-27., 29.) Doduše, većina kućanstava s većim urodom ove žitarice proizvodila je i značajne količine pšenice, pa vjerojatno nisu imala značajnijih problema s prehranjivanjem njihovih članova. Na sadašnjem stupnju istraženosti nemoguće je potvrditi ovu pretpostavku. Naime, prehranjivanje stanovništva ovisi ne samo o proizvodnji pojedine žitarice, nego i brojnosti članova pojedinog kućanstva.

⁷³ HDA, CDN, fasc. spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

⁷⁴ Isto.

Grafikon 10. Udio kućanstava prema veličini proizvodnje ječma u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine

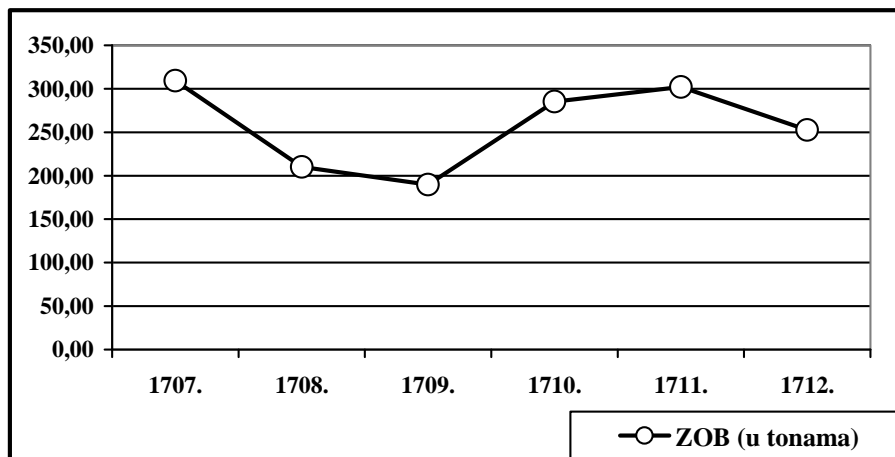

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

C) ZOB

Proizvodnja zobi najmanje je oscilirala tijekom šestogodišnjeg razdoblja, ali se ipak smanjila pa je bila manja za nešto manje od $\frac{1}{5}$ proizvodnje iz 1707. godine. Doduše, i kod proizvodnje ove žitarice vidljivo je 1710. te 1711. povećanje uroda. Pri tome se proizvodnja 1710. povećala za $\frac{1}{2}$ proizvodnje iz prethodne godine, a 1711. za svega nekoliko indeksnih bodova, ali je to bilo dovoljno da urod bude nezatno manji od proizvodnje s početka razdoblja. Urod zobi bio je 1707. upola manji od ječma, a na kraju promatranog razdoblja stanovništvo je proizvodilo više zobi nego ječma. Oscilacije u količini proizvodnje ove žitarice vidljive su i u kretanju prosječne veličine količine po kućanstvu. Doduše, krajem razdoblja obuhvaćenog popisom prosječna proizvodnja ove ratarske kulture po kućanstvu bila je veća nego početkom razdoblja.⁷⁵ (Tablice 30. i 36.-37. te grafikon 11.)

⁷⁵ Isto.

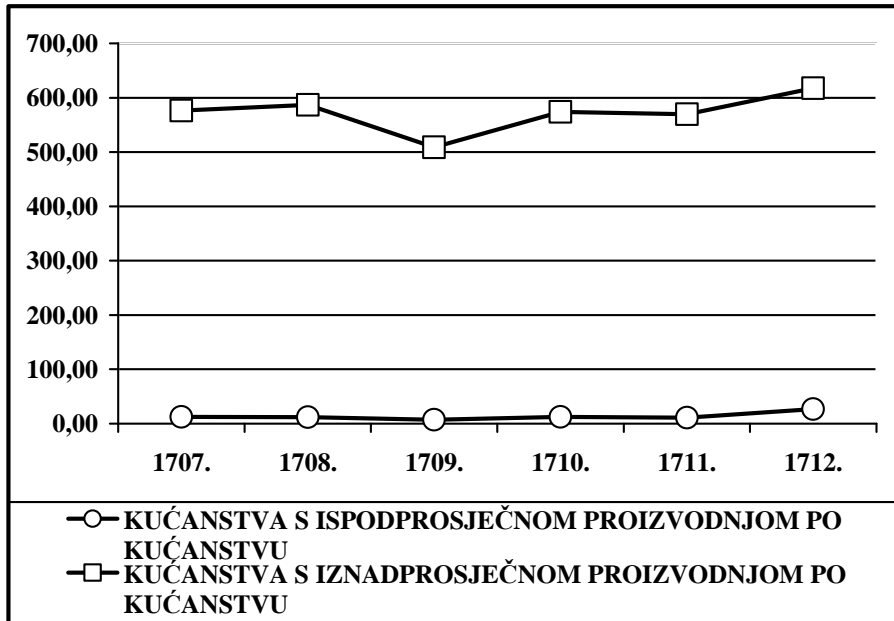
Grafikon 11. *Proizvodnja zobi u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Kretanje proizvodnje zobi nije vidljivo u većini statističkih parametara. Naime, više od polovine kućanstava, kao i kod ječma, nije uzgajala zob na vlastitim obradivim oranicama, pa su tijekom šestogodišnjeg razdoblja vrijednosti moda, medijana te 1. kvartila bile 0. Jedino se može pratiti vrijednost 3. kvartila te raspona. Vrijednost 3. kvartila ukazuje da se smanjuje količina uroda u $\frac{3}{4}$ kućanstava. Isto tako analiza vrijednosti 3. kvartila te raspona ukazuje na veličinu proizvodnje u $\frac{1}{4}$ kućanstava (od $\frac{3}{4}$ do 1). Primjerice, $\frac{1}{4}$ kućanstava proizvodila je 1707. između 330,75 kg i 3.307,50 kg, a 1712. između 378 kg i 1.937,25 kg zobi. Iz vrijednosti raspona može se zaključiti da na kraju šestogodišnjeg razdoblja niti jedno kućanstvo nije proizvodilo više od 2 tone spomenute žitarice, što znači da se raspon smanjio za više od $\frac{2}{5}$ vrijednosti iz 1707. godine.⁷⁶ (Tablice 30. te 42.-43.)

⁷⁶ Isto.

Grafikon 12. Veličina prosječne proizvodnje zobi po kućanstvu u kućanstvima s ispodprosječnom i iznadprosječnom proizvodnjom žitarice u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Većina zobi proizvodila se u istočnom i središnjem dijelu okruga. Prvih godina šestogodišnjeg razdoblja većina spomenute žitarice proizvodila se u istočnom dijelu, naredne dvije godine u središnjem dijelu, a posljednje dvije godine u istočnom i središnjem dijelu stanovništvo je požnjelo podjednaku količinu. U zapadnom dijelu stanovništvo je proizvodilo manje od $\frac{1}{10}$, a od 1710. manje od $\frac{1}{20}$ ukupnog uroda spomenute žitarice.⁷⁷ (Tablice 36.-37.)

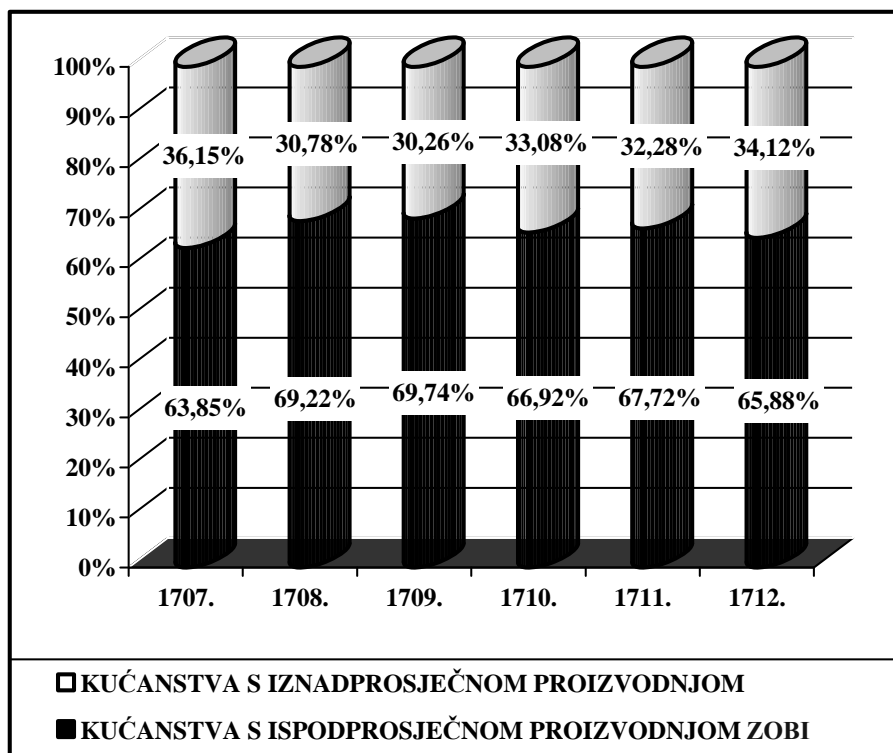
Većina kućanstava proizvodila je manje od prosječne proizvodnje za cijeli okrug. Takva su kućanstva činila između $\frac{5}{8}$ i $\frac{7}{10}$ ukupnog broj kućanstava. Kućanstva s ispodprosječnom proizvodnjom proizvodila su manje količine zobi, pa je proizvodnja takvih kućanstava činila uglavnom manje od $\frac{1}{20}$ ukupnog uroda. Samo je 1712. urod spomenute žitarice činio više od $\frac{1}{14}$ proizvodnje (7,79%). Tako mala proizvodnja u tim kućanstvima rezultirala je malom prosječnom proizvodnjom po kućanstvu koja se kretala između oko 7 kg (1709.) i oko 27 kg (1712.).⁷⁸ (Tablica 30. i 34. te grafikon 12.-13.) Tako mala prosječna

⁷⁷ Isto.

⁷⁸ Isto.

proizvodnja ukazuje da većina stanovništva nije mogla proizvodnjom nadomjestiti manjak u proizvodnji pšenice, što znači da takvo kućanstvo u slučaju gladi nije moglo računati na pripomoć u prehranjivanju članova kućanstva. Naročito to vrijedi za većinu kućanstava s ispodprosječnom proizvodnjom jer su ona većinom proizvodila i manju količinu pšenice i ječma.

Grafikon 13. *Udio kućanstava prema veličini proizvodnje zobi u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Kućanstva koja su proizvodila više od prosjeka za cijeli okrug činila su između nešto više od $\frac{3}{10}$ i $\frac{3}{8}$ svih kućanstava. Takva su kućanstva proizvodila više od $\frac{9}{10}$ ukupnog uroda zobi. Prosječna proizvodnja ove žitarice po kućanstvu u takvim kućanstvima bila je stabilna te se uglavnom kretala oko 500 kg po kućanstvu. Prosječna proizvodnja zobi po kućanstvu bila je 1712. veća nego 1707. godine te je iznosila preko 600 kg.⁷⁹ (Tablica 30. i 34. te grafikon 12.-13.) Navedena količina prosječne proizvodnje po kućanstvu upućuje

⁷⁹ Isto.

na pretpostavku da su kućanstva s iznadprosječnom proizvodnjom u slučaju nedostatka proizvodnje pšenice imala mogućnost urodom zobi osigurati prehranjivanje vlastitih članova kućanstva.

U sva tri dijela okruga kućanstva s ispodprosječnom proizvodnjom proizvodila su zanemarive količine zobi. Takva kućanstva najmanje su proizvodila u zapadnom dijelu okruga, gdje od 1708. do 1711. nisu uzgajali tu ratarsku kulturu. Kućanstva s ispodprosječnom proizvodnjom u zapadnom dijelu činila su više od $\frac{2}{3}$, a u pojedinim godinama i više od $\frac{3}{4}$ svih kućanstava na tom području, što znači da se takva kućanstava u slučaju nedostatka pšenice nisu mogla osloniti na zob kako bi se prehranila. Doduše, na tom području ni kućanstva s iznadprosječnom proizvodnjom nisu požnjela značajniju količinu ove žitarice (oko 200-300 kg.), što nije značajnija količina koja je kućanstvima bez dovoljne količine pšenice mogla pomoći pri prehranjivanju vlastitih članova.⁸⁰ (Tablice 33.-35.)

Što se tiče kućanstava s ispodprosječnom proizvodnjom u središnjem i istočnom dijelu okruga, može se također zaključiti da većina nije proizvodila značajniju količinu zobi. Na takav zaključak upućuje i prosječan urod te žitarice. U središnjem i istočnom dijelu okruga kućanstva s iznadprosječnom proizvodnjom požnjela su značajniju količinu ove žitarice, na što upućuje vrijednost prosječne proizvodnje po kućanstvu u takvim kućanstvima. Na temelju rezultata dobivenih analizom može se pretpostaviti da je bar dio takvih kućanstava mogao proizvodnjom ove žitarice nadomjestiti nedostatak pšenice. Naime, na tom području prosječan urod iznosio je tijekom šestogodišnjeg razdoblja između 400 kg i nešto više od 700 kg po kućanstvu.⁸¹ (Tablice 31.-32. te 34.-35.)

Proizvodnja zobi bila je u većini kućanstava koja su uzgajala spomenutu ratarsku kulturu uglavnom premala, što znači da nije omogućavala poboljšanje životnog standarda lokalnog stanovništva. Samo manji broj kućanstava mogao je svojom proizvodnjom poboljšati vlastiti standard, odnosno u slučaju slabijeg uroda pšenice omogućiti anuliranje posljedice nedostatka pšenice potrebne za prehranu članova kućanstava. Doduše, većina kućanstava s većom količinom zobi požnjela je i značajne količine pšenice i ječma pa su ta kućanstva, vjerojatno, imala dovoljno za vlastito prehranjivanje. Kućanstva s manjom proizvodnje pšenice imala su i manju proizvodnju ječma i zobi, pa nisu mogla računati tijekom nerodnih godina na smanjivanje posljedica gladi.

⁸⁰ Isto.

⁸¹ Isto.

6. ZAKLJUČAK

Proizvodnja pšenice, ječma i zobi u osječkom okruga smanjila se te je krajem šestogodišnjeg razdoblja bila manja nego početkom tog razdoblja. Doduše, tijekom tog razdoblja proizvodnja sve tri žitarice povećavala se 1710. i 1711., ali nedovoljno da u godinama slabijeg uroda umanju posljedice takve situacije.

Stanovništvo u zapadnom dijelu okruga proizvodilo je najmanje količine pšenice, ječma i zobi. Također, na tom su području proizvodili najmanje prosječne količine svih žitarica po kućanstvu. Na sadašnjem stupnju istraženosti nemoguće je utvrditi razloge navedenoj pojavi. Doduše, na tom području živjelo je tijekom cijelog šestogodišnjeg razdoblja najmanje kućanstava. U središnjem i istočnom dijelu okruga kućanstva su proizvodila podjednake količine pšenice. Stanovništvo je proizvodilo većinu ječma u središnjem dijelu okruga, dok je zob uglavnom bila požnjevena na području središnjeg i istočnog dijela.

Kućanstva s ispodprosječnom proizvodnjom proizvodila su oko $\frac{1}{3}$ proizvodnje pšenice. Takva kućanstva imala su uglavnom najmanju prosječnu proizvodnju u zapadnom dijelu. Vrijednosti prosječne proizvodnje upućuju da je na tom području stanovništvo vjerojatno imalo malu količinu pšenice za prehranjivanje članova vlastitih kućanstava. To naročito vrijedi za 1712. kada je na tom području prosječna proizvodnja po kućanstvu bila tek nešto više od 550 kg, što vjerojatno, s obzirom na činjenicu da su morali odvojiti dio uroda za podmirenje desetine te sjeme za narednu sjetvu, nije bilo dovoljno za prehranjivanje jednog kućanstva. U središnjem i istočnom dijelu okruga prosječna proizvodnja u kućanstvima s ispodprosječnom proizvodnjom bila je u razdoblju od 1708. do 1711. značajno veća od prosječne proizvodnje u takvim kućanstvima u zapadnom dijelu. Međutim, ni u središnjem i istočnom dijelu okruga vjerojatno prosječna proizvodnja nije bila dovoljna za prehranjivanje članova njihovih kućanstava. S obzirom da su kućanstva s ispodprosječnom proizvodnjom činila većinu kućanstava, može se pretpostaviti da većina kućanstava nije mogla vlastitom proizvodnjom prehraniti članove kućanstva.

Kućanstva s iznadprosječnom proizvodnjom proizvodila su prosječno značajne količine pšenice. Naročito to vrijedi za područje istočnog i središnjeg dijela okruga, dok su na području zapadnog dijela okruga kućanstva požnjela prosječno značajno manju količinu pšenice. Na cijelom području okruga tijekom cijelog šestogodišnjeg razdoblja kućanstva s iznadprosječnom proizvodnjom proizvodila su oko triput veću prosječnu količinu nego kućanstva s ispodprosječnom proizvodnjom. Iz svega navedenog može se pretpostaviti da su kućanstva s iznadprosječnom proizvodnjom u sva tri dijela okruga prosječno proizvodila dovoljne količine za prehranjivanje vlastitih članova kućanstava.

Proizvodnja ječma i zobi također je oscilirala u osječkom okrugu tijekom šestogodišnjeg razdoblja. Doduše, proizvodnja ječma smanjila se krajem razdoblja obuhvaćenog popisom za gotovo $\frac{7}{10}$ proizvodnje iz 1707. godine, dok se proizvodnja smanjila tek za oko $\frac{1}{5}$ proizvodnje iz 1707. godine. Prosječna proizvodnja ječma smanjila se u tom razdoblju za više od $\frac{1}{2}$ uroda iz 1707., dok je prosječan urod zobi bio 1712. veći nego 1707. godine. Međutim, prosječna proizvodnja obje žitarice krajem šestogodišnjeg razdoblja bila je prilično mala. Većini kućanstava proizvodnja tih dviju žitarica nije mogla pomoći, pri nedostatku pšenice za prehranu, u osiguravanju dovoljnih količina tih dviju žitarica umjesto pšenice za prehranu članova kućanstva. To naročito vrijedi za kućanstva s ispodprosječnom proizvodnjom koja uglavnom nisu uzgajala te žitarice na vlastitim oranicama. Manji broj kućanstava koja su uzgajala te ratarske kulture na vlastitim oranicama proizvodila su beznačajne količine koje, u godinama gladi, nisu mogle osigurati kućanstvima prehranjivanje njihovih članova. Sasvim je drugačija situacija bila u kućanstvima s iznadprosječnom proizvodnjom koja su prosječno proizvodila značajnije količine ječma i zobi koje su mogle pripomoći u godinama gladi kućanstvima u prehranjivanju njihovih članova.

Usprkos navedenim nedostacima, rezultati dobiveni analizom omogućit će daljnje istraživanje svakodnevnice stanovnika osječkog okruga početkom 18. stoljeća. Također, oni omogućavaju utvrđivanje mogućeg opsega manjka hrane, naročito u nerodnim godinama 18. stoljeća, odnosno utvrđivanje rasprostranjenosti gladi na ovom području u tom razdoblju.

Tablica 1.: *Veličina probe pšenice u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

(u osmacima)

KATEGORIJE	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
PROSJEČNA VELIČINA PROBE PO KRIŽU	6,30	5,69	4,40	4,72	4,74	3,97
MOD	5,00	7,00	5,00	5,00	4,50	3,00
MEDIJAN	6,00	6,00	5,00	5,00	4,50	4,00
1. KVARTIL	5,00	5,00	4,00	4,00	4,00	3,00
3. KVARTIL	7,50	7,00	5,00	5,00	5,00	4,50
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	100,00	90,32	69,84	74,92	75,24	63,02
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM		90,32	77,33	107,27	100,42	83,76
RASPON	4,50-9,00	3,00-7,00	3,00-6,00	3,00-6,50	3,00-6,50	2,50-6,00

Tablica 2.: *Veličina probe ječma u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

(u osmacima)

KATEGORIJE	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
PROSJEČNA VELIČINA PROBE PO KRIŽU	6,85	5,95	5,68	5,89	6,38	5,42
MOD	8,00	5,00 ili 6,00	6,00	6,00	6,00	6,00
MEDIJAN	6,50	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00
1. KVARTIL	6,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00
3. KVARTIL	8,00	7,00	6,00	6,00	8,00	6,00
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	100,00	86,86	82,92	85,99	93,14	79,12
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM		86,86	95,46	103,70	108,32	84,95
RASPON	4,50-8,00	3,50-8,00	5,00-7,00	5,00-7,00	5,00-8,00	4,00-6,50

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 3.: Veličina probe zobi u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine

(u osmacima)

KATEGORIJE	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
PROSJEČNA VELIČINA PROBE PO KRIŽU	7,10	6,07	6,06	6,37	7,17	6,11
MOD	7,00	7,00	6,00	6,00	7,00	6,00
MEDIJAN	7,00	7,00	6,00	6,00	7,00	6,00
1. KVARTIL	7,00	5,00	5,00	6,00	6,00	6,00
3. KVARTIL	8,00	7,00	7,00	7,00	8,00	6,00
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	100,00	85,49	85,35	89,72	100,99	86,06
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM		85,49	99,84	105,12	112,56	85,22
RASPON	5,00-8,00	3,00-7,00	5,00-7,00	5,00-7,50	6,00-8,00	6,00-7,00

Tablica 4.: Veličina probe pšenice po kućanstvu u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine

(u osmacima)

MANJA PODRUČJA OSJEČKOG OKRUGA		GODINE					
		1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
OSJEČKI OKRUG	ISTOČNI DIO	5,32	4,33	3,60	4,10	4,30	3,61
	SREDIŠNJI DIO	5,48	6,50	4,46	5,05	4,93	3,25
	ZAPADNI DIO	7,92	5,78	5,00	4,83	4,86	4,95
	CIJELI OKRUG	6,29	5,69	4,40	4,72	4,74	3,97

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 5.: Indeks rasta prosječne veličine probe pšenice s nepromjenjivom bazom u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine

1707. = 100,00

MANJA PODRUČJA OSJEČKOG OKRUGA		GODINE					
		1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
OSJEČKI OKRUG	ISTOČNI DIO	100,00	81,39	67,67	77,07	80,83	67,86
	SREDIŠNJI DIO	100,00	118,61	81,39	92,15	89,96	59,31
	ZAPADNI DIO	100,00	72,98	63,13	60,98	61,36	62,50
	CIJELI OKRUG	100,00	90,46	69,95	75,04	75,36	63,12

Tablica 6.: *Indeks rasta prosječne veličine probe pšenice s promjenjivom bazom u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

MANJA PODRUČJA OSJEČKOG OKRUGA		GODINE					
		1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
OSJEČKI OKRUG	ISTOČNI DIO		81,39	83,14	113,89	104,88	83,95
	SREDIŠNJI DIO		118,61	68,62	113,23	97,62	65,92
	ZAPADNI DIO		72,98	86,51	96,60	100,62	101,85
	CIJELI OKRUG		90,46	77,33	107,27	100,42	83,76

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 7.: *Veličina probe ječma po kućanstvu u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

(u osmacima)

MANJA PODRUČJA OSJEČKOG OKRUGA		GODINE					
		1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
OSJEČKI OKRUG	ISTOČNI DIO	6,36	6,50	5,44	5,50	5,20	4,50
	SREDIŠNJI DIO	6,41	5,04	5,57	6,14	6,08	5,61
	ZAPADNI DIO	7,69	7,00	6,00	6,00	8,00	6,00
	CIJELI OKRUG	6,85	5,95	5,68	5,89	6,38	5,42

Tablica 8.: *Indeks rasta prosječne veličine probe ječma s nepromjenjivom bazom u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

1707. = 100,00

MANJA PODRUČJA OSJEČKOG OKRUGA		GODINE					
		1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
OSJEČKI OKRUG	ISTOČNI DIO	100,00	102,20	85,53	86,48	81,76	70,75
	SREDIŠNJI DIO	100,00	78,63	86,90	95,79	94,85	87,52
	ZAPADNI DIO	100,00	91,03	78,02	78,02	104,03	78,02
	CIJELI OKRUG	100,00	86,86	82,92	85,99	93,14	79,12

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 9.: *Indeks rasta prosječne veličine probe ječma s promjenjivom bazom u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

MANJA PODRUČJA OSJEČKOG OKRUGA		GODINE					
		1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
OSJEČKI OKRUG	ISTOČNI DIO		102,20	83,69	101,10	94,55	86,54
	SREDIŠNJI DIO		78,63	110,52	110,23	99,02	92,27
	ZAPADNI DIO		91,03	85,71	100,00	133,33	75,00
	CIJELI OKRUG		86,86	95,46	103,70	108,32	84,95

Tablica 10.: *Veličina probe zobi po kućanstvu u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

(u osmacima)

MANJA PODRUČJA OSJEČKOG OKRUGA		GODINE					
		1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
OSJEČKI OKRUG	ISTOČNI DIO	6,39	7,00	5,44	6,20	6,44	6,00
	SREDIŠNJI DIO	7,12	5,07	6,50	6,82	7,00	6,25
	ZAPADNI DIO	7,69	7,00	6,00	6,00	8,00	6,00
	CIJELI OKRUG	7,10	6,07	6,06	6,37	7,17	6,11

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 11.: *Indeks rasta prosječne veličine probe zobi s nepromjenjivom bazom u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

1707. = 100,00

MANJA PODRUČJA OSJEČKOG OKRUGA		GODINE					
		1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
OSJEČKI OKRUG	ISTOČNI DIO	100,00	109,55	85,13	97,03	100,78	93,90
	SREDIŠNJI DIO	100,00	71,21	91,29	95,79	98,31	87,78
	ZAPADNI DIO	100,00	91,03	78,02	78,02	104,03	78,02
	CIJELI OKRUG	100,00	85,49	85,35	89,72	100,99	86,06

Tablica 12.: *Indeks rasta prosječne veličine probe zobi s promjenjivom bazom u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

MANJA PODRUČJA OSJEČKOG OKRUGA		GODINE					
		1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
OSJEČKI OKRUG	ISTOČNI DIO		109,55	77,71	113,97	103,87	93,17
	SREDIŠNJI DIO		71,21	128,21	104,92	102,64	89,29
	ZAPADNI DIO		91,03	85,71	100,00	133,33	75,00
	CIJELI OKRUG		85,49	99,84	105,12	112,56	85,22

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 13.: *Prosječna veličina probe po snopu u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*
(u osmacima)

VRSTA ŽITARICA	VELIČINA PRINOSA PO SNOPU					
	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
PŠENICA	0,32	0,24	0,18	0,26	0,25	0,19
JEČAM	0,37	0,32	0,29	0,33	0,33	0,29
ZOB	0,37	0,35	0,29	0,37	0,37	0,34

Tablica 14.: *Indeks rasta prosječne veličine probe po snopu s nepromjenjivom bazom u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

1707. = 100,00

VRSTA ŽITARICA	VELIČINA PRINOSA PO SNOPU					
	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
PŠENICA	100,00	75,00	56,25	81,25	78,13	59,38
JEČAM	100,00	86,49	78,38	89,19	89,19	78,38
ZOB	100,00	94,59	78,38	100,00	100,00	91,89

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 15.: *Indeks rasta prosječne veličine probe po snopu s nepromjenjivom bazom u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

VRSTA ŽITARICA	VELIČINA PRINOSA PO SNOPU					
	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
PŠENICA		75,00	75,00	144,44	96,15	76,00
JEČAM		86,49	90,63	113,79	100,00	87,88
ZOB		94,59	82,86	127,59	100,00	91,89

Tablica 16. *Struktura uzgajivača žitarica prema žitaricama koje su uzgajali u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

GODINE	KUĆANSTVA S:							BEZ PŠENICE, JEČMA I ZOBİ	UKUPNO
	PŠENICOM, JEČMOM I ZOBİ	PŠENICOM I JEČMOM	PŠENICOM I ZOBİ	PŠENICOM	JEČMOM I ZOBİ	JEČMOM	ZOBİ		
1707.	355	376	218	451	17	5	3	5	1.430
1708.	226	245	187	449	1	2	1	0	1.111
1709.	117	200	289	580	5	1	1	0	1.193
1710.	223	257	311	586	17	23	11	11	1.439
1711.	270	338	325	624	0	1	1	18	1.577
1712.	218	175	282	375	2	3	4	46	1.105

Tablica 17. *Udio pojedini kategorija uzgajivača žitarica u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

GODINE	KUĆANSTVA S:							BEZ PŠENICE, JEČMA I ZOBİ	UKUPNO
	PŠENICOM, JEČMOM I ZOBİ	PŠENICOM I JEČMOM	PŠENICOM I ZOBİ	PŠENICOM	JEČMOM I ZOBİ	JEČMOM	ZOBİ		
1707.	24,83	26,29	15,24	31,54	1,19	0,35	0,21	0,35	100,00
1708.	20,34	22,05	16,83	40,41	0,09	0,18	0,09	0,00	100,00
1709.	9,81	16,76	24,22	48,62	0,42	0,08	0,08	0,00	100,00
1710.	15,50	17,86	21,61	40,72	1,18	1,60	0,76	0,76	100,00
1711.	17,12	21,43	20,61	39,57	0,00	0,06	0,06	1,14	100,00
1712.	19,73	15,84	25,52	33,94	0,18	0,27	0,36	4,16	100,00

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 18.: Veličina proizvodnje pšenice u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine

KATEGORIJE	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
VELIČINA URODA ŽITARICE	2.752.383,89	1.734.220,72	1.111.891,00	1.776.974,09	1.788.218,49	994.203,03
PROSJEČAN UROD PO KUĆANSTVU	1.924,74	1.560,95	932,01	1.234,87	1.133,94	899,73
BROJ KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	883,00	671,00	693,00	874,00	928,00	668,00
UDIO KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM (%)	61,75	60,40	58,09	60,74	58,85	60,45
VELIČINA URODOM U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	946.788,96	593.200,33	368.404,75	530.495,85	565.945,45	329.663,80
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOM (%)	34,40	34,21	33,13	29,85	31,65	33,16
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	1.072,24	884,05	531,61	606,97	609,86	493,51
BROJ KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	547,00	440,00	500,00	565,00	649,00	437,00
UDIO KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	38,25	39,60	41,91	39,26	41,15	39,55
VELIČINA URODA KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	1.805.594,93	1.141.020,39	743.486,25	1.246.478,24	1.222.273,04	664.539,23
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	65,60	65,79	66,87	70,15	68,35	66,84
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	3.300,90	2.593,23	1.486,97	2.206,16	1.883,32	1.520,68
MOD	1.181,25	945,00	708,75 i 945,00	0,00	630,00	0,00
MEDIJAN	1.575,00	1.299,38	787,50	945,00	945,00	756,00
1. KVARTIL	945,00	787,50	472,50	519,75	567,00	441,00
3. KVARTIL	2.441,25	2.173,50	1.181,25	1.653,75	1.488,38	1.181,25
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	100,00	63,01	40,40	64,56	64,97	36,12
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM		63,01	64,11	159,82	100,63	55,60
RASPON	0-13.387,50	0-6.394,50	0-6.615,00	0-6.615,00	0-5.670,00	0-3.969,00

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

(u kilogramima)

Tablica 19.: Veličina proizvodnje pšenice u istočnom dijelu osječkog okruga od 1707. do 1712. godine

(u kilogramima)

KATEGORIJE	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
VELIČINA URODA ŽITARICE	1.408.915,76	702.103,50	477.760,52	820.275,76	864.146,25	372.007,20
PROSJEČAN UROD PO KUĆANSTVU	2.027,22	1.395,83	965,17	1.320,89	1.218,82	905,13
BROJ KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	433,00	319,00	325,00	385,00	408,00	244,00
UDIO KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM (%)	62,30	63,42	65,66	62,00	57,55	59,37
VELIČINA URODOM U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	489.310,91	262.080,01	188.322,90	257.319,77	253.354,54	102.115,19
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOM (%)	33,31	37,33	39,42	31,37	29,32	27,45
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	1.083,86	821,57	579,46	668,36	620,97	418,50
BROJ KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	262,00	184,00	170,00	236,00	301,00	167,00
UDIO KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	37,70	36,58	34,34	38,00	42,45	40,63
VELIČINA URODA KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	939.604,85	440.023,49	289.437,62	562.955,99	610.791,71	269.891,94
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	66,69	62,67	60,58	68,63	70,68	72,55
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	3.586,28	2.391,43	1.702,57	2.385,41	2.029,21	1.616,12
MOD	1.181,25	945,00	472,50	0,00	630,00	0,00
MEDIJAN	1.575,00	1.134,00	756,00	1.008,00	1.008,00	708,75
1. KVARTIL	937,13	708,75	472,50	590,63	567,00	378,00
3. KVARTIL	2.520,00	1.795,50	1.181,25	1.890,00	1.653,75	1.228,50
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	100,00	49,83	33,91	58,22	61,33	26,40
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM		49,83	68,05	171,69	105,35	43,05
RASPON	0-13.387,50	0-6.300	0-6.615,00	0-6.615,00	0-5670,00	0-3.969,00

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 20.: Veličina proizvodnje pšenice u središnjem dijelu osječkog okruga od 1707. do 1712. godine

KATEGORIJE	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
VELIČINA URODA ŽITARICE	712.826,31	761.477,08	453.359,82	774.061,33	695.744,48	385.383,31
PROSJEČAN UROD PO KUĆANSTVU	1.755,73	2.109,35	1.005,23	1.438,78	1.183,24	875,87
BROJ KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	250,00	196,00	256,00	322,00	343,00	257,00
UDIO KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM (%)	61,58	54,29	56,76	59,85	58,33	58,41
VELIČINA URODOM U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	263.510,47	257.469,19	149.920,51	256.197,64	232.387,76	129.870,88
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM (%)	36,97	33,81	33,07	33,10	33,40	33,70
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM	1.054,04	1.313,62	585,63	795,64	677,52	505,33
BROJ KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	156,00	165,00	195,00	216,00	245,00	183,00
UDIO KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	38,42	45,71	43,24	40,15	41,67	41,59
VELIČINA URODA KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	449.315,84	504.007,89	303.439,31	517.863,69	463.356,72	255.511,95
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM	63,03	66,19	66,93	66,90	66,60	66,30
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM	2.880,23	3.054,59	1.556,10	2.397,52	1.891,25	1.396,24
MOD	0,00	1.653,75, 2.756,25 i 3.307,50	1.181,25	1.417,50	1.417,50	708,75 i 945,00
MEDIJAN	1.575,00	1.984,50	921,38	1.275,75	1.063,13	771,75
1. KVARTIL	956,81	1.228,50	567,00	708,75	614,25	441,00
3. KVARTIL	2.252,25	2.756,25	1.240,31	1.890,00	1.575,00	1.134,00
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	100,00	106,83	63,60	108,59	97,60	54,06
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM		106,83	59,54	170,74	89,88	55,39
RASPON	0-7.000,88	0-6.394,50	0-4.851,00	0-6.201,56	0-4.606,88	0-3.803,63

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 21.: Veličina proizvodnje pšenice u zapadnom dijelu osječkog okruga od 1707. do 1712. godine

KATEGORIJE	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
VELIČINA URODA ŽITARICE	630.641,82	270.640,14	180.770,66	182.637,00	228.327,76	236.813,40
PROSJEČAN UROD PO KUĆANSTVU	1.916,84	1.095,71	731,87	652,28	815,46	932,34
BROJ KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	200,00	148,00	146,00	173,00	173,00	154,00
UDIO KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM (%)	60,79	59,92	59,11	61,79	61,79	60,63
VELIČINA URODOM U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	225.378,77	95.823,11	66.740,71	61.598,25	82.982,97	85.180,14
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOM (%)	35,74	35,41	36,92	33,73	36,34	36,39
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	1.126,89	647,45	457,13	356,06	479,67	553,12
BROJ KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	129,00	99,00	101,00	107,00	107,00	100,00
UDIO KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	39,21	40,08	40,89	38,21	38,21	39,37
VELIČINA URODA KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	405.263,05	174.817,03	114.029,95	121.038,75	145.344,79	148.916,06
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	64,26	64,59	63,08	66,27	63,66	63,61
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	3.141,57	1.765,83	1.129,01	1.131,20	1.358,36	1.489,16
MOD	2.520,00	945,00	630,00	787,50	567,00	567,00
MEDIJAN	1.586,81	897,75	630,00	787,50	661,50	779,63
1. KVARTIL	1.008,00	567,00	393,75	315,00	425,25	519,75
3. KVARTIL	2.520,00	1.417,50	945,00	788,00	1.063,13	1.260,00
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	100,00	42,92	28,66	28,96	36,21	37,55
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM		42,92	66,79	101,03	125,02	103,72
RASPON	0-8.190,00	0-4.725,00	0-2.283,75	0-3.937,50	0-3.307,50	0-3.465,00

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 22. *Analiza veličine prosječne proizvodnje pšenice u kućanstvima s ispodprosječnom proizvodnjom u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

KATEGORIJE	OSJEČKI OKRUG	GODINE					
		1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
PROSJEČNA PROIZVODNJA (u kg)	ISTOČNI DIO	1.083,86	821,57	579,46	668,36	620,97	418,50
	SREDIŠNJI DIO	1.054,04	1.313,62	585,63	795,64	677,52	505,33
	ZAPADNI DIO	1.126,89	647,45	457,13	356,06	479,67	553,12
	CIJELI OKRUG	1.072,24	884,05	531,61	606,97	609,86	493,51
USPOREDNA STOPA PROSJEČNE VELIČINE PROIZVODNJE	ISTOČNI DIO	101,08	92,93	109,00	110,11	101,82	84,80
	SREDIŠNJI DIO	98,30	148,59	110,16	131,08	111,09	102,40
	ZAPADNI DIO	105,10	73,24	85,99	58,66	78,65	112,08
	CIJELI OKRUG	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM	ISTOČNI DIO	100,00	75,80	53,46	61,66	57,29	38,61
	SREDIŠNJI DIO	100,00	124,63	55,56	75,48	64,28	47,94
	ZAPADNI DIO	100,00	57,45	40,57	31,60	42,57	49,08
	CIJELI OKRUG	100,00	82,45	49,58	56,61	56,88	46,03
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	ISTOČNI DIO		75,80	70,53	115,34	92,91	67,39
	SREDIŠNJI DIO		124,63	44,58	135,86	85,15	74,59
	ZAPADNI DIO		57,45	70,60	77,89	134,72	115,31
	CIJELI OKRUG		82,45	60,13	114,18	100,48	80,92

Tablica 23. *Analiza veličine prosječne proizvodnje pšenice u kućanstvima s iznadprosječnom proizvodnjom u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

KATEGORIJE	OSJEČKI OKRUG	GODINE					
		1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
PROSJEČNA PROIZVODNJA (u kg)	ISTOČNI DIO	3.586,28	2.391,43	1.702,57	2.385,41	2.029,21	1.616,12
	SREDIŠNJI DIO	2.880,23	3.054,59	1.556,10	2.397,52	1.891,25	1.396,24
	ZAPADNI DIO	3.141,57	1.765,83	1.129,01	1.131,20	1.358,36	1.489,16
	CIJELI OKRUG	3.300,90	2.593,23	1.486,97	2.206,16	1.883,32	1.520,68
USPOREDNA STOPA PROSJEČNE VELIČINE PROIZVODNJE	ISTOČNI DIO	108,65	92,22	114,50	108,12	107,75	106,28
	SREDIŠNJI DIO	87,26	117,79	104,65	108,67	100,42	91,82
	ZAPADNI DIO	95,17	68,09	75,93	51,27	72,13	97,93
	CIJELI OKRUG	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM	ISTOČNI DIO	100,00	66,68	47,47	66,51	56,58	45,06
	SREDIŠNJI DIO	100,00	106,05	54,03	83,24	65,66	48,48
	ZAPADNI DIO	100,00	56,21	35,94	36,01	43,24	47,40
	CIJELI OKRUG	100,00	78,56	45,05	66,84	57,05	46,07
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	ISTOČNI DIO		66,68	71,19	140,11	85,07	79,64
	SREDIŠNJI DIO		106,05	50,94	154,07	78,88	73,83
	ZAPADNI DIO		56,21	63,94	100,19	120,08	109,63
	CIJELI OKRUG		78,56	57,34	148,37	85,37	80,74

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 24.: Veličina proizvodnje ječma u osječkoj okrugu od 1707. do 1712. godine

KATEGORIJE	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
VELIČINA URODA ŽITARICE	674.946,67	375.841,27	158.767,91	323.370,89	346.807,14	212.727,40
PROSJEČAN UROD PO KUĆANSTVU	471,99	338,29	133,08	224,72	219,92	192,51
BROJ KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	920,00	806,00	894,00	1.008,00	1.065,00	781,00
UDIO KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM (%)	64,34	72,55	74,94	70,05	67,53	70,68
VELIČINA URODOM U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	70.586,46	37.737,04	2.047,50	12.615,77	13.694,67	10.615,51
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM (%)	10,46	10,04	1,29	3,90	3,95	4,99
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM	76,72	46,82	2,29	12,52	12,86	13,59
BROJ KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	510,00	305,00	299,00	431,00	512,00	324,00
UDIO KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	35,66	27,45	25,06	29,95	32,47	29,32
VELIČINA URODA KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	604.362,21	338.104,23	156.720,41	310.755,12	333.112,47	202.111,89
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM	89,54	89,96	98,71	96,10	96,05	95,01
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM	1.185,02	1.108,54	524,15	721,01	650,61	623,80
MOD	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
MEDIJAN	189,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1. KVARTIL	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3. KVARTIL	661,50	472,50	141,75	330,75	315,00	283,50
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	100,00	55,68	23,52	47,91	51,38	31,52
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM		55,68	42,24	203,68	107,25	61,34
RASPON	0-6.426,00	0-3.780,00	0-1.732,50	0-3.543,75	0-2.992,50	0-2.520,00

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 25.: Veličina proizvodnje ječma u istočnom osječkog okruga od 1707. do 1712. godine

KATEGORIJE	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
VELIČINA URODA ŽITARICE	529.357,50	302.463,00	114.447,40	227.508,75	258.079,51	153.972,00
PROSJEČAN UROD PO KUĆANSTVU	761,67	601,32	231,21	366,36	364,00	374,63
BROJ KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	457,00	317,00	309,00	380,00	429,00	239,00
UDIO KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM (%)	65,76	63,02	62,42	61,19	60,51	58,15
VELIČINA URODOM U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	114.943,50	49.407,75	3.898,14	18.577,14	24.499,16	17.246,25
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOM (%)	21,71	16,34	3,41	8,17	9,49	11,20
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	251,52	155,86	12,62	48,89	57,11	72,16
BROJ KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	238,00	186,00	186,00	241,00	280,00	172,00
UDIO KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	34,24	36,98	37,58	38,81	39,49	41,85
VELIČINA URODA KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	414.414,00	253.055,25	110.549,26	208.931,61	233.580,35	136.725,75
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	78,29	83,66	96,59	91,83	90,51	88,80
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	1.741,24	1.360,51	594,35	866,94	834,22	794,92
MOD	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
MEDIJAN	472,50	425,25	0,00	0,00	196,88	283,50
1. KVARTIL	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3. KVARTIL	1.039,50	945,00	393,75	551,25	630,00	630,00
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	100,00	57,14	21,62	42,98	48,75	29,09
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM		57,14	37,84	198,79	113,44	59,66
RASPON	0-6.426,00	0-3.780,00	0-1.653,75	0-3.543,75	0-2.992,50	0-2.520,00

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 26.: Veličina proizvodnje ječma u središnjem dijelu osječkog okruga od 1707. do 1712. godine

KATEGORIJE	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
VELIČINA URODA ŽITARICE	111.443,17	60.589,26	36.004,51	85.278,14	57.857,63	49.116,40
PROSJEČAN UROD PO KUĆANSTVU	274,49	167,84	79,83	158,51	98,40	111,63
BROJ KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	245,00	283,00	383,00	399,00	470,00	336,00
UDIO KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM (%)	60,34	78,39	84,92	74,16	79,93	76,36
VELIČINA URODOM U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	5.876,99	5.670,00	39,38	2.181,39	1.063,13	724,50
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM (%)	5,27	9,36	0,11	2,56	1,84	1,48
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM	23,99	20,04	0,10	5,47	2,26	2,16
BROJ KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	161,00	78,00	68,00	139,00	118,00	104,00
UDIO KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	39,66	21,61	15,08	25,84	20,07	23,64
VELIČINA URODA KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	105.566,18	54.919,26	35.965,13	83.096,75	56.794,50	48.391,90
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM	94,73	90,64	99,89	97,44	98,16	98,52
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM	655,69	704,09	528,90	597,82	481,31	465,31
MOD	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
MEDIJAN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1. KVARTIL	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3. KVARTIL	498,49	157,50	0,00	189,00	0,00	283,50
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	100,00	54,37	32,31	76,52	51,92	44,07
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM		54,37	59,42	236,85	67,85	84,89
RASPON	0-2.315,25	0-3.024	0-1.732,50	0-2.835,00	0-1.606,50	0-1.890,00

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 27.: Veličina proizvodnje ječma u zapadnom dijelu osječkog okruga od 1707. do 1712. godine

KATEGORIJE	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
VELIČINA URODA ŽITARICE	34.146,00	12.789,01	8.316,00	10.584,00	30.870,00	9.639,00
PROSJEČAN UROD PO KUĆANSTVU	103,79	51,78	33,67	37,80	110,25	37,95
BROJ KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	234,00	196,00	201,00	229,00	190,00	204,00
UDIO KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM (%)	71,12	79,35	81,38	81,79	67,86	80,31
VELIČINA URODOM U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	141,75	0,00	0,00	0,00	126,00	0,00
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOM (%)	0,42	0,00	0,00	0,00	0,41	0,00
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	0,61	0,00	0,00	0,00	0,66	0,00
BROJ KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	95,00	51,00	46,00	51,00	90,00	50,00
UDIO KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	28,88	20,65	18,62	18,21	32,14	19,69
VELIČINA URODA KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	34.004,25	12.789,01	8.316,00	10.584,00	30.744,00	9.639,00
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	99,58	100,00	100,00	100,00	99,59	100,00
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	357,94	250,76	180,78	207,53	341,60	192,78
MOD	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
MEDIJAN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1. KVARTIL	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3. KVARTIL	126,00	0,00	0,00	330,75	126,00	0,00
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	100,00	37,45	24,35	31,00	90,41	28,23
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM		37,45	65,02	127,27	291,67	31,22
RASPON	0-1.764,00	0-661,50	0-378,00	0-3.543,75	0-1.260,00	0-567,00

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 28. *Analiza veličine prosječne proizvodnje ječma u kućanstvima s ispodprosječnom proizvodnjom u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

KATEGORIJE	OSJEČKI OKRUG	GODINE					
		1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
PROSJEČNA PROIZVODNJA (u kg)	ISTOČNI DIO	251,52	155,86	12,62	48,89	57,11	72,16
	SREDIŠNJI DIO	23,99	20,04	0,10	5,47	2,26	2,16
	ZAPADNI DIO	0,61	0,00	0,00	0,00	0,66	0,00
	CIJELI OKRUG	76,72	46,82	2,29	12,52	12,86	13,59
USPOREDNA STOPA PROSJEČNE VELIČINE PROIZVODNJE	ISTOČNI DIO	327,84	332,89	551,09	390,50	444,09	530,98
	SREDIŠNJI DIO	31,27	42,80	4,37	43,69	17,57	15,89
	ZAPADNI DIO	0,80	0,00	0,00	0,00	5,13	0,00
	CIJELI OKRUG	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM	ISTOČNI DIO	100,00	61,97	5,02	19,44	22,71	28,69
	SREDIŠNJI DIO	100,00	83,53	0,42	22,80	9,42	9,00
	ZAPADNI DIO	100,00	0,00	0,00	0,00	108,20	0,00
	CIJELI OKRUG	100,00	61,03	2,98	16,32	16,76	17,71
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	ISTOČNI DIO		61,97	8,10	387,40	116,81	126,35
	SREDIŠNJI DIO		83,53	0,50	5470,00	41,32	95,58
	ZAPADNI DIO		0,00				0,00
	CIJELI OKRUG		61,03	4,89	546,72	102,72	105,68

Tablica 29. *Analiza veličine prosječne proizvodnje ječma u kućanstvima s iznadprosječnom proizvodnjom u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

KATEGORIJE	OSJEČKI OKRUG	GODINE					
		1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
PROSJEČNA PROIZVODNJA (u kg)	ISTOČNI DIO	1.741,24	1.360,51	594,35	866,94	834,22	794,92
	SREDIŠNJI DIO	655,69	704,09	528,90	597,82	481,31	465,31
	ZAPADNI DIO	357,94	250,76	180,78	207,53	341,60	192,78
	CIJELI OKRUG	1.185,02	1.108,54	524,15	721,01	650,61	623,80
USPOREDNA STOPA PROSJEČNE VELIČINE PROIZVODNJE	ISTOČNI DIO	146,94	122,73	113,39	120,24	128,22	127,43
	SREDIŠNJI DIO	55,33	63,52	100,91	82,91	73,98	74,59
	ZAPADNI DIO	30,21	22,62	34,49	28,78	52,50	30,90
	CIJELI OKRUG	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM	ISTOČNI DIO	100,00	78,13	34,13	49,79	47,91	45,65
	SREDIŠNJI DIO	100,00	107,38	80,66	91,17	73,41	70,96
	ZAPADNI DIO	100,00	70,06	50,51	57,98	95,43	53,86
	CIJELI OKRUG	100,00	93,55	44,23	60,84	54,90	52,64
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	ISTOČNI DIO		78,13	43,69	145,86	96,23	95,29
	SREDIŠNJI DIO		107,38	75,12	113,03	80,51	96,68
	ZAPADNI DIO		70,06	72,09	114,80	164,60	56,43
	CIJELI OKRUG		93,55	47,28	137,56	90,24	95,88

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 30.: Veličina proizvodnje zobi u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine

KATEGORIJE	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
VELIČINA URODA ŽITARICE	309.204,03	209.959,34	189.535,54	285.201,00	301.911,75	252.496,14
PROSJEČAN UROD PO KUĆANSTVU	216,23	188,98	158,87	198,19	191,45	228,50
BROJ KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	913,00	769,00	832,00	963,00	1.068,00	728,00
UDIO KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM (%)	63,85	69,22	69,74	66,92	67,72	65,88
VELIČINA URODA U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	11.163,15	9.272,83	5.914,13	11.954,31	11.899,13	19.659,97
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM (%)	3,61	4,42	3,12	4,19	3,94	7,79
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM	12,23	12,06	7,11	12,41	11,14	27,01
BROJ KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	517,00	342,00	361,00	476,00	509,00	377,00
UDIO KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	36,15	30,78	30,26	33,08	32,28	34,12
VELIČINA URODA KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	298.040,88	200.686,51	183.621,41	273.246,69	290.012,62	232.836,17
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM	96,39	95,58	96,88	95,81	96,06	92,21
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM	576,48	586,80	508,65	574,05	569,77	617,60
MOD	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
MEDIJAN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1. KVARTIL	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3. KVARTIL	330,75	275,63	236,25	315,00	330,75	378,00
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	100,00	67,90	61,30	92,24	97,64	81,66
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM		67,90	90,27	150,47	105,86	83,63
RASPON	0-3.307,50	0-2.756,25	0-2.701,13	0-3.197,25	0-2.142,00	0-1.937,25

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 31.: Veličina proizvodnje zobi u istočnom dijelu osječkog okruga od 1707. do 1712. godine

KATEGORIJE	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
VELIČINA URODA ŽITARICE	164.142,57	126.401,63	57.196,15	120.582,00	140.757,75	120.062,25
PROSJEČAN UROD PO KUĆANSTVU	236,18	251,30	115,55	194,17	198,53	292,12
BROJ KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	450,00	319,00	362,00	392,00	495,00	255,00
UDIO KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM (%)	64,75	63,42	73,13	63,12	69,82	62,04
VELIČINA URODA U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	6.788,28	4.961,26	346,50	1.488,38	1.921,50	9.213,75
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOM (%)	4,14	3,92	0,61	1,23	1,37	7,67
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	15,09	15,55	0,96	3,80	3,88	36,13
BROJ KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	245,00	184,00	133,00	229,00	214,00	156,00
UDIO KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	35,25	36,58	26,87	36,88	30,18	37,96
VELIČINA URODA KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	157.354,29	121.440,37	56.849,65	119.093,62	138.836,25	110.848,50
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	95,86	96,08	99,39	98,77	98,63	92,33
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	642,26	660,00	427,44	520,06	648,77	710,57
MOD	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
MEDIJAN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1. KVARTIL	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3. KVARTIL	393,75	441,00	220,50	378,00	378,00	472,50
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	100,00	77,01	34,85	73,46	85,75	73,15
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM		77,01	45,25	210,82	116,73	85,30
RASPON	0-3.307,50	0-2.756,25	0-1.417,50	0-1.701,00	0-2.142,00	0-1.937,25

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 32.: Veličina proizvodnje zobi u središnjem dijelu osječkog okruga od 1707. do 1712. godine

KATEGORIJE	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
VELIČINA URODA ŽITARICE	116.963,46	71.264,83	120.763,14	153.657,00	136.458,00	119.723,64
PROSJEČAN UROD PO KUĆANSTVU	288,09	197,41	267,77	285,61	232,07	272,10
BROJ KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	207,00	254,00	291,00	328,00	370,00	260,00
UDIO KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM (%)	50,99	70,36	64,52	60,97	62,93	59,09
VELIČINA URODA U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	1.890,00	6.154,32	11.095,89	12.151,18	10.513,13	10.430,47
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM (%)	1,62	8,64	9,19	7,91	7,70	8,71
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM	9,13	24,23	38,13	37,05	28,41	40,12
BROJ KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	199,00	107,00	160,00	210,00	218,00	180,00
UDIO KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	49,01	29,64	35,48	39,03	37,07	40,91
VELIČINA URODA KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	115.073,46	65.110,51	109.667,25	141.505,82	125.944,87	109.293,17
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM	98,38	91,36	90,81	92,09	92,30	91,29
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOJOM	578,26	608,51	685,42	673,84	577,73	607,18
MOD	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
MEDIJAN	126,00	0,00	0,00	94,50	0,00	153,56
1. KVARTIL	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3. KVARTIL	504,00	236,25	441,00	441,00	441,00	472,50
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	100,00	60,93	103,25	131,37	116,67	102,36
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM		60,93	169,46	127,24	88,81	87,74
RASPON	0-1.771,88	0-2.441,25	0-2.701,13	0-3.197,25	0-1.984,50	0-1.874,25

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 33.: Veličina proizvodnje zobi u zapadnom dijelu osječkog okruga od 1707. do 1712. godine

KATEGORIJE	1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
VELIČINA URODA ŽITARICE	28.098,00	12.292,88	11.576,25	10.962,00	24.696,00	12.710,25
PROSJEČAN UROD PO KUĆANSTVU	85,40	49,77	46,87	39,15	88,20	50,04
BROJ KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	233,00	190,00	193,00	233,00	191,00	189,00
UDIO KUĆANSTAVA S ISPODPROSJEČNIM URODOM (%)	70,82	76,92	78,14	83,21	68,21	74,41
VELIČINA URODA U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNIM URODOM	252,00	0,00	0,00	0,00	0,00	47,25
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOM (%)	0,90	0,00	0,00	0,00	0,00	0,37
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S ISPODPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	1,08	0,00	0,00	0,00	0,00	0,25
BROJ KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	96,00	57,00	54,00	47,00	89	65,00
UDIO KUĆANSTAVA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	29,18	23,08	21,86	16,79	31,79	25,59
VELIČINA URODA KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNIM URODOM	27.846,00	12.292,88	11.576,25	10.962,00	24.696,00	12.663,00
UDIO URODA U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	99,10	100,00	100,00	100,00	100,00	99,63
PROSJEČAN UROD U KUĆANSTVIMA S IZNADPROSJEČNOM PROIZVODNJOM	290,06	215,66	214,38	233,23	277,48	194,82
MOD	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
MEDIJAN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1. KVARTIL	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3. KVARTIL	126,00	0,00	0,00	315,00	0,00	94,50
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	100,00	43,75	41,20	39,01	87,89	45,24
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM		43,75	94,17	94,69	225,29	51,47
RASPON	0-1.134,00	0-661,50	0-945,00	0-3.197,25	0-756,00	0-567,00

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 34. *Analiza veličine prosječne proizvodnje zobi u kućanstvima s ispodprosječnom proizvodnjom u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

KATEGORIJE	OSJEČKI OKRUG	GODINE					
		1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
PROSJEČNA PROIZVODNJA (u kg)	ISTOČNI DIO	15,09	15,55	0,96	3,80	3,88	36,13
	SREDIŠNJI DIO	9,13	24,23	38,13	37,05	28,41	40,12
	ZAPADNI DIO	1,08	0,00	0,00	0,00	0,00	0,25
	CIJELI OKRUG	12,23	12,06	7,11	12,41	11,14	27,01
USPOREDNA STOPA PROSJEČNE VELIČINE PROIZVODNJE	ISTOČNI DIO	123,39	128,94	13,50	30,62	34,83	133,77
	SREDIŠNJI DIO	74,65	200,91	536,29	298,55	255,03	148,54
	ZAPADNI DIO	8,83	0,00	0,00	0,00	0,00	0,93
	CIJELI OKRUG	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM	ISTOČNI DIO	100,00	103,05	6,36	25,18	25,71	239,43
	SREDIŠNJI DIO	100,00	265,39	417,63	405,81	311,17	439,43
	ZAPADNI DIO	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	23,15
	CIJELI OKRUG	100,00	98,61	58,14	101,47	91,09	220,85
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	ISTOČNI DIO		103,05	6,17	395,83	102,11	931,19
	SREDIŠNJI DIO		265,39	157,37	97,17	76,68	141,22
	ZAPADNI DIO		0,00				
	CIJELI OKRUG		98,61	58,96	174,54	89,77	242,46

Tablica 35. *Analiza veličine prosječne proizvodnje zobi u kućanstvima s iznadprosječnom proizvodnjom u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

KATEGORIJE	OSJEČKI OKRUG	GODINE					
		1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
PROSJEČNA PROIZVODNJA (u kg)	ISTOČNI DIO	642,26	660,00	427,44	520,06	648,77	710,57
	SREDIŠNJI DIO	578,26	608,51	685,42	673,84	577,73	607,18
	ZAPADNI DIO	290,06	215,66	214,38	233,23	277,48	194,82
	CIJELI OKRUG	576,48	586,80	508,65	574,05	569,77	617,60
USPOREDNA STOPA PROSJEČNE VELIČINE PROIZVODNJE	ISTOČNI DIO	111,41	112,47	84,03	90,59	113,87	115,05
	SREDIŠNJI DIO	100,31	103,70	134,75	117,38	101,40	98,31
	ZAPADNI DIO	50,32	36,75	42,15	40,63	48,70	31,54
	CIJELI OKRUG	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
INDEKS S PROMJENJIVOM BAZOM	ISTOČNI DIO	100,00	102,76	66,55	80,97	101,01	110,64
	SREDIŠNJI DIO	100,00	105,23	118,53	116,53	99,91	105,00
	ZAPADNI DIO	100,00	74,35	73,91	80,41	95,66	67,17
	CIJELI OKRUG	100,00	101,79	88,23	99,58	98,84	107,13
INDEKS S NEPROMJENJIVOM BAZOM	ISTOČNI DIO		102,76	64,76	121,67	124,75	109,53
	SREDIŠNJI DIO		105,23	112,64	98,31	85,74	105,10
	ZAPADNI DIO		74,35	99,41	108,79	118,97	70,21
	CIJELI OKRUG		101,79	86,68	112,86	99,25	108,39

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 36.: *Veličina proizvodnja žitarica u manjim područjima osječkog okruga od 1707. do 1712. godine*

(u kilogramima)

ŽITARICE	OSJEČKI OKRUG	GODINE					
		1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
PŠENICA	ISTOČNI DIO	1.408.915,76	702.103,50	477.760,52	820.275,76	864.146,25	372.007,20
	SREDIŠNJI DIO	712.826,31	761.477,08	453.359,82	774.061,33	695.744,48	385.383,31
	ZAPADNI DIO	630.641,82	270.640,14	180.770,66	182.637,00	228.327,76	236.813,40
	CIJELI OKRUG	2.752.383,89	1.734.220,72	1.111.891,00	1.776.974,09	1.788.218,49	994.203,91
JEČAM	ISTOČNI DIO	529.357,50	302.463,00	114.447,40	227.508,75	258.079,51	153.972,00
	SREDIŠNJI DIO	111.443,17	60.589,26	36.004,51	85.278,14	57.857,63	49.116,40
	ZAPADNI DIO	34.146,00	12.789,01	8.316,00	10.584,00	30.870,00	9.639,00
	CIJELI OKRUG	674.946,67	375.841,27	158.767,91	323.370,89	346.807,14	212.727,40
ZOB	ISTOČNI DIO	164.142,57	126.401,63	57.196,15	120.582,00	140.757,75	120.062,25
	SREDIŠNJI DIO	116.963,46	71.264,83	120.763,14	153.657,00	136.458,00	119.723,64
	ZAPADNI DIO	28.098,00	12.292,88	11.576,25	10.962,00	24.696,00	12.710,25
	CIJELI OKRUG	309.204,03	209.959,34	189.535,54	285.201,00	301.911,75	252.496,14

Tablica 37.: *Udio proizvodnje žitarica u manjim područjima osječkog okruga od 1707. do 1712. godine*

(u %)

ŽITARICE	OSJEČKI OKRUG	GODINE					
		1707.	1708.	1709.	1710.	1711.	1712.
PŠENICA	ISTOČNI DIO	51,19	40,49	42,97	46,16	48,32	37,42
	SREDIŠNJI DIO	25,90	43,91	40,77	43,56	38,91	38,76
	ZAPADNI DIO	22,91	15,61	16,26	10,28	12,77	23,82
	CIJELI OKRUG	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
JEČAM	ISTOČNI DIO	78,43	80,48	72,08	70,36	74,42	72,38
	SREDIŠNJI DIO	16,51	16,12	22,68	26,37	16,68	23,09
	ZAPADNI DIO	5,06	3,40	5,24	3,27	8,90	4,53
	CIJELI OKRUG	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
ZOB	ISTOČNI DIO	53,09	60,20	30,18	42,28	46,62	47,55
	SREDIŠNJI DIO	37,83	33,94	63,72	53,88	45,20	47,42
	ZAPADNI DIO	9,09	5,85	6,11	3,84	8,18	5,03
	CIJELI OKRUG	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 38.: *Struktura kućanstava prema veličini proizvodnje pšenice u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

(u kilogramima)

GODINE	VELIČINA URODA											UKUPNO
	0	0-100	100,01-500	500,01-1.000	1.000,01-1.500	1.500,01-2.000	2.000,01-2.500	2.500,01-3.000	3.000,01-3.500	3.500,01-4.000	VIŠE OD 4.000,01	
1707.	30	0	79	279	277	260	165	109	65	61	105	1.430
1708.	4	0	132	276	235	166	89	98	57	16	38	1.111
1709.	7	2	302	466	244	101	32	17	12	8	2	1.193
1710.	62	12	266	419	244	173	108	66	35	19	35	1.439
1711.	20	3	329	479	346	187	97	66	26	14	10	1.577
1712.	55	1	270	418	183	112	33	18	8	7	0	1.105

Tablica 39.: *Udio kućanstava prema veličini proizvodnje pšenice u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

(u %)

GODINE	VELIČINA URODA											UKUPNO
	0	0-100	100,01-500	500,01-1.000	1.000,01-1.500	1.500,01-2.000	2.000,01-2.500	2.500,01-3.000	3.000,01-3.500	3.500,01-4.000	VIŠE OD 4.000,01	
1707.	2,10	0,00	5,52	19,51	19,37	18,18	11,54	7,62	4,55	4,27	7,34	100,00
1708.	0,36	0,00	11,88	24,85	21,15	14,94	8,01	8,82	5,13	1,44	3,42	100,00
1709.	0,59	0,17	25,31	39,06	20,45	8,47	2,68	1,42	1,01	0,67	0,17	100,00
1710.	4,31	0,83	18,48	29,12	16,96	12,02	7,51	4,59	2,43	1,32	2,43	100,00
1711.	1,27	0,19	20,86	30,37	21,94	11,86	6,15	4,19	1,65	0,89	0,63	100,00
1712.	4,98	0,09	24,43	37,83	16,56	10,14	2,99	1,63	0,72	0,63	0,00	100,00

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 40.: *Struktura kućanstava prema veličini proizvodnje ječma u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

(u kilogramima)

GODINE	VELIČINA URODA											UKUPNO
	0	0-100	100,01-500	500,01-1.000	1.000,01-1.500	1.500,01-2.000	2.000,01-2.500	2.500,01-3.000	3.000,01-3.500	3.500,01-4.000	VIŠE OD 4.000,01	
1707.	677	2	297	240	110	45	16	19	8	8	8	1.430
1708.	637	12	202	145	57	25	10	12	7	4	0	1.111
1709.	872	21	178	95	21	6	0	0	0	0	0	1.193
1710.	920	34	245	155	44	26	11	1	1	2	0	1.439
1711.	968	20	324	179	56	23	3	4	0	0	0	1.577
1712.	707	28	213	114	25	16	1	1	0	0	0	1.105

Tablica 41.: *Udio kućanstava prema veličini proizvodnje ječma u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

(u %)

GODINE	VELIČINA URODA											UKUPNO
	0	0-100	100,01-500	500,01-1.000	1.000,01-1.500	1.500,01-2.000	2.000,01-2.500	2.500,01-3.000	3.000,01-3.500	3.500,01-4.000	VIŠE OD 4.000,01	
1707.	47,34	0,14	20,77	16,78	7,69	3,15	1,12	1,33	0,56	0,56	0,56	100,00
1708.	57,34	1,08	18,18	13,05	5,13	2,25	0,90	1,08	0,63	0,36	0,00	100,00
1709.	73,10	1,76	14,92	7,96	1,76	0,50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00
1710.	63,93	2,36	17,03	10,77	3,06	1,81	0,76	0,07	0,07	0,14	0,00	100,00
1711.	61,38	1,27	20,55	11,35	3,55	1,46	0,19	0,25	0,00	0,00	0,00	100,00
1712.	63,98	2,53	19,28	10,32	2,26	1,45	0,09	0,09	0,00	0,00	0,00	100,00

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Tablica 42.: *Struktura kućanstava prema veličini proizvodnje zobi u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

(u kilogramima)

GODINE	VELIČINA URODA											UKUPNO
	0	0-100	100,01-500	500,01-1.000	1.000,01-1.500	1.500,01-2.000	2.000,01-2.500	2.500,01-3.000	3.000,01-3.500	3.500,01-4.000	VIŠE OD 4.000,01	
1707.	837	5	344	182	45	14	1	1	1	0	0	1.430
1708.	696	7	244	121	30	11	1	1	0	0	0	1.111
1709.	781	25	252	105	22	6	1	1	0	0	0	1.193
1710.	878	32	328	154	36	9	1	0	1	0	0	1.439
1711.	981	9	337	205	37	7	1	0	0	0	0	1.577
1712.	599	37	271	156	35	7	0	0	0	0	0	1.105

Tablica 43.: *Udio kućanstava prema veličini proizvodnje zobi u osječkom okrugu od 1707. do 1712. godine*

(u kilogramima)

GODINE	VELIČINA URODA											UKUPNO
	0	0-100	100,01-500	500,01-1.000	1.000,01-1.500	1.500,01-2.000	2.000,01-2.500	2.500,01-3.000	3.000,01-3.500	3.500,01-4.000	VIŠE OD 4.000,01	
1707.	58,53	0,35	24,05	12,73	3,15	0,98	0,07	0,07	0,07	0,00	0,00	100,00
1708.	62,65	0,63	21,96	10,89	2,70	0,99	0,09	0,09	0,00	0,00	0,00	100,00
1709.	65,47	2,10	21,12	8,80	1,85	0,50	0,08	0,08	0,00	0,00	0,00	100,00
1710.	61,02	2,22	22,79	10,70	2,50	0,63	0,07	0,00	0,07	0,00	0,00	100,00
1711.	62,21	0,57	21,37	13,00	2,35	0,44	0,06	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00
1712.	54,21	3,35	24,52	14,12	3,17	0,63	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00

IZVOR: HDA, CDN, fasc. 1, spis br. 34, 39, 46, 47, 58, 59 i 75.

Summary

THE PRODUCTION OF WHEAT, BARLEY AND OATS IN THE DISTRICT OF OSIJEK FROM 1707 TO 1712

In this paper the author has striven to present the production of wheat, barley and oats in the district of Osijek during the period from 1707 to 1712. He has accentuated the methodological inadequacies in the analysis of data drawn from the list of the tithes of the Osijek district during the mentioned period of time. By applying quantitative methods the author endeavoured to determine the yields of wheat, barley and oats of that period of time. In doing so he managed to determine oscillations in the production as well as in the average production of the mentioned cereals per household. By using the division of the district of Osijek used by tithe registers the author also ascertained that most of the cereals were produced in the eastern and central part and smaller amounts in the western part of the district. Dividing the households in two groups, according to production quantities, he determined differences in portion of both household categories, in the quantity of the total output as well as in the average production per household.

The production of wheat, barley and oats in the district of Osijek declined and at the end of the six-year period it was lower than at the beginning of that period. During that period the production of all three grains, however, increased in 1710 and 1711, although insufficiently to reduce the consequences of such a situation during the years of lower yields.

The inhabitants of the western part of the district produced the smallest amounts of wheat, barley and oats. That area also provided the smallest average amounts of all cereals per household. The current state of research makes it impossible to determine the reasons for such an occurrence. Indeed, during the entire six-year period, that area was the area with the lowest number of households. The households of the central and eastern part of the district produced quite equal amounts of wheat. The greatest amounts of barley were produced by the inhabitants of the central part of the district, while oats were reaped in the central and eastern part.

Key words: wheat, barley, oats, tithe, district of Osijek, production, yield

(Sažetak prevela: Mica Orban Kljajić)

